

Dom i sivil sak - meddommere_20-169475TVI-TOSL/04

Dokumentet er signert digitalt av følgende undertegnere:

- CECILIE MARIE MEJDELL, signert 28.01.2022 med ID-Porten: BankID Mobil
- PER KAARE NERDRUM, signert 31.01.2022 med ID-Porten: BankID Mobil



Det signerte dokumentet innholder

- En forside med informasjon om signaturene
- Alle originaldokumenter med signaturer på hver side
- Digitale signaturer



Dokumentet er forseglet av Posten Norge

Signeringen er gjort med digital signering levert av Posten Norge AS. Posten garanterer for autentisiteten og forseglingen av dette dokumentet.



Slik ser du at signaturene er gyldig

Hvis du åpner dette dokumentet i Adobe Reader, skal det stå øverst at dokumentet er sertifisert av Posten Norge AS. Dette garanterer at innholdet i dokumentet ikke er endret etter signering.



OSLO TINGRETT

DOM

Avsagt: 31.01.2022 i Oslo tingrett

Saksnr.: 20-169475TVI-TOSL/04

Dommer: Tingrettsdommer Per Kaare Nerdrum

Meddommere: Forsker agr. dr. Katja Nilsson
Forsker dr. scient Cecilie Marie Mejdell

Saken gjelder: Om fortsatt avl av engelsk bulldog og cavalier king charles spaniel vil være lovlig. Krav om fastsettelsesdom og forbud.

Dyrebeskyttelsen Norge

Advokat Emanuel Feinberg,
Advokat Dagny Marie Ås Hovind

mot

Lena Iren Notstad Haugland
Norsk Kennel Klub

Christel Cecilie Tiedemann Hagen

Liv Anne Klubben
Jorunn Rosander
Inger Pettersen
Norsk Cavalierklubb
Liss Bodil Olsen
Norsk Bulldog Klubb

Advokat Geir Lippestad
Advokat Hilde Renate Engeland,
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad,
Advokatfullmektig Eirik Nikolas
Husebye Gjerstadberget
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad
Advokat Geir Lippestad

Ingen begrensninger i adgangen til offentlig gjengivelse

Dokumentet er signert digitalt av:

- CECILIE MARIE MEJDELL, 28.01.2022
- PER KAARE NERDRUM, 31.01.2022

Forseglet av



Posten Norge

DOM

Saken gjelder hvorvidt fortsatt avl på hunderasene cavalier king charles spaniel og engelsk bulldog vil være i strid med dyrevelferdsloven § 25, samt forbud mot videre avl.

1. Sakens prosesshistorie

Etter søksmålsvarsel 17 september tok Dyrebeskyttelsen Norge ("*Dyrebeskyttelsen*") ut stevning 23 november 2020 med påstand om at det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første og annet ledd å avle henholdsvis hunderasen engelsk bulldog ("*Bulldog*") og cavalier king charles spaniel ("*Cavalier*") - samlet "*Rasene*". Søksmålet ble tatt ut mot Norsk Kennel Klub ("*NKK*"), de to rasehundklubbene Norsk Bulldog Klubb ("*Bulldogklubben*") og Norsk Cavalierklubb ("*Cavalierklubben*"), samt tre navngitte oppdrettere av hver av Rasene (samlet "*Oppdretterne*"). Overfor Oppdretterne ble også nedlagt påstand om forbud mot avl av de to Rasene. I det følgende benevnes Bulldogklubben og Cavalierklubben samlet "*Rasehundklubbene*", og sammen med NKK bare "*Klubbene*". De saksøkte benevnes samlet de "*Saksøkte*".

De Saksøkte påsto prinsipalt avvisning, subsidiært frifinnelse i tilsvaret 18 januar 2021. Den 22 mars 2021 avsa tingretten kjennelse med slutning om at søksmålet skulle fremmes. Kjennelsen er rettskraftig.

I planmøte 26 mai 2021 ble besluttet at retten skulle settes med en genetik-fagkyndig og en veterinær-fagkyndig meddommer, samtidig som hovedforhandling ble berammet.

Hovedforhandling ble gjennomført over fem fulle rettsdager fra onsdag 10 november til og med tirsdag 16 november 2021. Det ble avgitt 10 partsforklaringer, ført åtte partsoppnevnte sakkyndige vitner, samt foretatt slik dokumentasjon som rettsboken sammenholdt med sakens digitale dokumentsamling viser. Dokumentsamlingen er lagret som "*Dyrebeskyttelsen Dokumentsamling Endelig*", inneholder 2 481 sider og er henvist til i det følgende som "*U*" + sidetall. I tillegg benyttet partene et felles juridisk utdrag lagret som "*Dyrebeskyttelsen Juridisk Utdrag Endelig*", inneholdende 888 sider og henvist til i det følgende som "*JU*" + sidetall.

2. Saksøkers - Dyrebeskyttelsens – påstandsgrunnlag:

2.1 Dyrebeskyttelsen har i det vesentlige anført:

- At søksmålet er anlagt for å få avklart om dyrevelferdslovens § 25 begrenser hva slags genmateriale som kan videreføres gjennom avl, samt om genmaterialet for Bulldog og Cavalier overskrider denne grense. Saken er derfor anlagt på rase-nivå, ikke på individ- eller Klubb-nivå.



Saken avhenger ikke av om noen av de saksøkte har eller mangler skyld eller ansvar for genmaterialets innhold i dag. Tvert om er det enighet om at alle sakens parter utvilsomt er genuint opptatt av god dyrevelferd; at Klubbene har truffet flere tiltak for å bedre situasjonen; og at Oppdretterne ikke påstås å ha gjort noe "*feil*" i sin virksomhet. Søksmålet kan derfor oppleves både belastende og urettferdig for den enkelte saksøkte. Samtidig er søksmålet nødvendig for å fastslå rekkevidden av dyrevelferdslovens avlsbestemmelse.

En fellende dom innebærer ikke forbud mot seriøs avl av Bulldog eller Cavalier, da seriøs og vitenskapelig fundert kryssavl vil kunne være et fullgodt alternativ. Lovstridig avl vil neppe blomstre - verken oppdrettere eller hundekjøpere flest ønsker seg syke dyr. En fellende dom vil bare omfatte de to Rasene saken gjelder, selv om en dom mot Bulldog antakelig vil kunne få betydning for andre raser med alvorlig BOAS-frekvens som fransk bulldog og mops. Samtidig vil en dom gi et klart signal til alle raser om å gjøre grundige vurderinger;

- At dyrevelferdslovgivningen over tid har lagt økt vekt på hensynet til dyrs egenverdi utover nytteverdien for mennesket, og erkjent at det ved manglende kunnskap bør anvendes et forsiktighets- eller "*føre var*"-prinsipp. Generalklausulen i dyrevelferdsloven § 3 tilsier at også avlsarbeidet etter § 25 skal beskytte dyrene mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.

§ 25 påbyr i første ledd at avl skal fremme "*egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse*", det vil si et videre mål enn å oppnå god dyrevelferd isolert sett. Dyr med vesentlig risiko for helseproblemer er ikke "*robuste dyr*". Påbudet får betydning for rekkevidden av forbudskatalogen i annet ledd om avl som enten

- Endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt,
- Reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller
- Vekker allmenne etiske reaksjoner.

Dersom det likevel skulle fødes dyr med arveanlegg som nevnt i annet ledd, forbyr tredje ledd at disse brukes i videre avl. Det anføres at katalogen må anvendes samlet og helhetlig, uten at enhver svekkelse kan innebære avlsforbud etter loven. Det må antakelig innfortolkes en minstetterskel. Jo svakere dyrevelferden har blitt, jo viktigere blir avlsforbudet. Hensynet til å bevare en rase "*ren*" har ingen plass ved lovens vurdering.

Forarbeidene klargjør at bestemmelsen forbyr avl på dyr med uheldige egenskaper også der avlen har den overordnede målsetning å fjerne de uønskede egenskaper, jf Ot prp nr 15 (2008-2009) s 70. Subsidiært må retten konkret vurdere realismen og varigheten av et korrigerende avlsprogram opp mot kravene til god dyrevelferd for avkommet.



Rutinemessig behov for medisinsk eller kirurgisk behandling kan indikere lovstridig avl, jf Ot prp nr 15 (2008-2009) s 111.

§ 25 legger ikke plikter på enhver. Samtidig er saken her et rent fastsettelsessøksmål uten å statuere verken ansvar, skyld eller at noen har brutt forbudet. Gjennom å fremme søksmålet har retten allerede avgjort at de saksokte er tilstrekkelig nært knyttet til søksmålet. Selv om NKK ikke utfører praktisk avlsarbeid selv, medvirker NKK til dette som øverste, normgivende og den mest sentrale aktør i norsk rasehundsavl. NKK er å anse som "avlsorganisasjon" etter presiseringen av § 25 fra 1 juli 2021, og dagens lovtekst kommer til anvendelse i saken her som gjelder om avl er i strid med loven (ved domsavsigelsen);

- At Dyrebeskyttelsen anfører at det gjennom de siste 100-200 år er utført menneskelig selektert avl som har endret genmaterialet for begge Raser på norsk populasjonsnivå i strid med § 25 annet ledd. Videre avl av begge Raser vil derfor være forbudt etter tredje ledd:

Cavaliers endrete genmateriale domineres i dag av:

- "*Chiari-like Malformation*" ("CM"), som er en tilstand der dyrets hjerne er for stor for skallens hulrom, slik at hjernen presses ut av bakhodet og ned mot ryggraden. Tilnærmet alle Chavalierer i Norge har denne feildannelsen av skallen. Av disse viser ca 15 % av alle Cavalierer kliniske symptomer av CM som smerter, vokalisering, umotivert kløe, unngåelse av aktivitet eller berøring, og/eller søvnproblemer. CM kan ikke kureres, men smertene kan lindres i noen grad med medisinerer eller hjernekirurgi. I tillegg er det antatt at CM også er en årsaksfaktor for
- Syringomyeli ("*SM*"), som er en tilstand der dyret får væskefylte hulrom i ryggmargen, blant annet som følge av redusert absorbering og blokkert flyt av spinal- og hjernevæske. Heller ikke SM kan kureres, men kirurgi eller medisinerer kan redusere symptomene for noen. Kliniske symptomer inkluderer smerter, sensoriske og motoriske tegn som fantomkløe, skjev ryggrad, svak muskulatur og svekket evne til å gå normalt. Hyppigheten av SM øker med økt alder – ved ett år har ca 25 % og ved fem år har ca 70 % av Cavalierer endringer i ryggmargen forenlig med SM. Ikke alle disse får alvorlige kliniske symptomer – sakkyndig Rusbridge anslår at minst 22 % av rammede hunder får alvorlige kliniske symptomer; og
- Hjerteklaffsykdommen "*Myxomatous Mitral Valve Disease*" ("*MMVD*") er en arvelig sykdom som innebærer at en eller flere hjerteklaffer lekker. Hvis ubehandlet fører sykdommen over tid til væskefylte lunger (lungeødem) og hjertesvikt.



MMVD kan ramme alle hunderaser, men sykdommen er særlig utbredt hos Cavalier hvor den også debuterer særlig tidlig. Ca 10 % av Cavalier får MMVD første leveår og deretter får nye ca 10 % sykdommen hvert leveår slik at tilnærmet alle Cavalier har fått MMVD i sitt tiende leveår. MMVD er klart viktigste enkeltårsak til tidlig død hos Cavalier. Samtidig har Cavalier en gjennomsnittlig levealder på ca 8 år, slik at en del Cavalier dør av noe annet før de får MMVD.

MMVD diagnostiseres gjennom "blåselyd" fra hjertet som er hørbar med stetoskop eller sikrest påvises med ultralyd. Forbyggende medisiner vil kunne utsette symptomutvikling og opprettholde god livskvalitet i gjennomsnittlig 800-1200 dager. Når hunden utvikler grov klaffelekkasje og tegn på væske i lungene vil de fleste dø eller bli avlivet innen ett år.

I tillegg har Cavalier overhyppighet av særlig "*Episodic Falling Disease*" og "*Curly Coated Eye Syndrome*", som begge skyldes arvelige genmutasjoner.

Bulldogs endrete genmateriale domineres av dens ekstremt kortsnutede eller "*brachycephaliske*" hodeform, som fører til:

- "*Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome*" ("*BOAS*") omfatter luftveisproblemer som følge av at passasjen av luft gjennom luftveiene er begrenset i større eller mindre grad. Kliniske symptomer på BOAS omfatter snorke- og hveselyder, anstrengt og rask pust, redusert utholdenhet og evne til temperaturregulering, samt økt risiko for hetslag. BOAS kan ikke behandles medikamentelt, men i noen grad kirurgisk. Tilstanden graderes etter alvorlighetsgrad fra 0 til 3. Ca 15 % av Bulldoger har henholdsvis grad 0 og 3, mens ca 35 % har henholdsvis grad 1 og 2. Omtrent 85 % har således grad 1 eller høyere, og omtrent halvparten har grad 2 eller 3; og
- Manglende evne til naturlig reproduksjon: I England forløses mellom 60 og 100 % av Bulldoger med keisersnitt. I Norge, som har vært et foregangsland på området, utgjør keisersnitt likevel 61 – 72 % siste fire år. Samtidig økte antallet hasteskeisersnitt – dvs tilfeller der naturlig fødsel ble forsøkt, men keisersnitt ble nødvendig - fra 15 til 28 % i samme periode.

Omfanget av naturlig parring av Bulldogg har økt i Norge fra 0 % i 2011 via 7,7 % i 2012 til 36 % i 2020 og 62 % i 2021 – samlet 22 % for årene 2017-2019. Både unnfangelse og fødsel er en naturlig fysisk funksjon.

I tillegg har Bulldog overhyppighet av ortopediske lidelser i særlig hofte og albue, hudproblemer som allergi, kløe, infeksjoner og våteksem, "*Cherry Eye*" og urinstein.



Det er mest sannsynlig ikke mulig å avle bort disse lidelsene innen Rasene på grunn av lav genetisk variasjon. I alle tilfeller vil det ta mange generasjoner, som er alt for lang tid etter Dyrevelferdsloven. Fortsatt avl vil være i strid med dyrevelferdsloven § 25 første – tredje ledd.

2.2 Dyrebeskyttelsens påstand:

Overfor Norsk Kennel Klub:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Norsk Bulldog Klubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor Norsk Cavalierklubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.
2. Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen forbys å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander forbys å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor alle saksøkte:

1. Dyrebeskyttelsen Norge tilkjennes sakskostnader.

3. De Saksøktes påstandsgrunnlag:

3.1 De Saksøkte har i det vesentlige anført:

- At partene langt på vei er enige om den enkelte diagnoses prosentuelle utbredelse, men samtidig uenige om både diagnosens betydning for dyrenes velferd; betydningen av



Klubbens avlsarbeid for dyrehelsen og hvem som skal holdes ansvarlig for samlet avlsarbeid gjennom mer enn 100 år; samt om dyrevelferdslovens rettslige innhold;

- At det er enighet om at de saksøkte Oppdrettere representerer "*best practice*" innen avl av Rasene i Norge. Den enkelte Oppdretter og hundeeier er nærmest til å vurdere den enkelte hunds livskvalitet, siden disse lever tettere på sine kjæledyr enn hva for eksempel en eier av produksjonsdyr på bås eller kulturbeite gjør. Bevisføringen fra både Oppdrettere, dyrekjøpere, veterinærer og Mattilsynet på tilsyn bekrefter gjennomgående god dyrevelferd og funksjon for Rasene på populasjonsnivå.

En enkeltdiagnose som hørbar pustelyd tilsier ikke noen annen bedømmelse. Selv om 15 % av Cavalier får smertefull CM-lidelse har 85 % av Rasen ikke smerter, og kan avles videre på. Samme gjelder de 78 % som ikke får SM. Det er enighet om at Bulldog med BOAS grad 3 ikke skal avles på. Det anføres samtidig at hunder med grad 2 eller lavere verken kan sies å lide eller ha dårlig dyrevelferd. Norske tall fra uselektert Bulldog-populasjon viser dertil mindre alvorlig BOAS enn engelske undersøkelser – hele 80 % grad 0 og 1; 15 % grad 2 og bare 5 % grad 3. På sikt kan grad 2 deles slik at det heller ikke avles på høy grad 2, og at lav grad 2 bare kombineres med grad 0 og 1 som i mangel av kliniske symptomer må anses som friske dyr. Utbredelse av BOAS er således ikke til hinder for fortsatt avl på Bulldog.

Samlet er norske og skandinaviske avlsregler strengere enn i andre land; populasjonene er friskere og lever bedre liv med god dyrevelferd, og Klubbene har alt gjennomført flere tiltak for bedre avl som tre års nedre avlsalder for Cavalier og avlsforbud for Bulldog som ikke antas å kunne føde naturlig eller har BOAS grad 3.

Fagmyndighetene har verken foreslått eller vedtatt slikt avlsforbud som saksøker krever hos domstolene – forslagene har tvert om handlet om hvordan god avl skal gjennomføres. Forbud er derimot benyttet for andre arter og raser som storfe-rasen Belgisk blå med fremavlet muskelhypertrofi (såkalt "*dobbelmuskulatur*") for å oppnå økt kjøttvekt. Fagmyndighetenes avveining må tillegges vekt.

De Saksøkte er enige i at kursendring gjennom planmessig avl som påbegynt vil ta noen år, og at utfallet prinsipielt sett er usikkert. Det samme gjelder imidlertid også et eventuelt kryssavls-prosjekt, som må utføres både vitenskapelig og internasjonalt, og som må forebygges at nye genetiske sykdommer eller lyter avles inn, eller at genetisk variasjon går tapt slik at nye genetiske flaskehalser oppstår;

- At NKK er en medlemsbasert interesseorganisasjon, ikke en "*avlsorganisasjon*" etter dagens § 25 i dyrevelferdsloven. NKK avler ingen dyr; setter ikke kriterier for avlsdyrs utvelgelse; og har ingen annen "*påvirkning på avl*" utover å gi Rasehundklubbene og oppdrettere råd. NKK faller i alle tilfeller utenfor personkretsen etter § 25.



Dertil understrekes at § 25 annet og tredje ledd gjennom å være formet i presens og ikke preteritum (perfektum) ikke retter seg mot historisk avlspraksis gjennom 100 år, men mot fremtidig avl som endrer fremtidig avkoms funksjoner negativt eller reduserer disses mulighet for naturlig atferd mv. De saksøkte verken endrer negativt, reduserer eller viderefører eventuelle eksisterende negative arveanlegg, men arbeider bevisst og aktivt for å forbedre Rasenes fysiske og mentale funksjoner og mulighet til å utøve naturlig atferd i samsvar med dyrevelferdslovens formål. Også de øvrige saksøkte må derfor frifinnes.

Det finnes et tilstrekkelig antall robuste og funksjonelle dyr med god funksjon og helse som kan benyttes i fremtidig avl i begge Raser. Selv om enkelte Cavalierer har helseutfordringer lever nesten alle Cavalierer gode og friske liv uten klinisk sykdom. Likeledes er Bulldog med BOAS grad 0 og 1 klinisk fri for sykdom, og grad 2 har gode liv med god dyrevelferd.

Saken har verken belyst hvordan eventuell kryssavl av Rasene skulle gjennomføres, eller hvem som skulle designe, beslutte, gjennomføre eller overvåke et slikt tiltak. Kryssavl vil i alle tilfeller kreve tid, måtte involvere langt på vei de samme hunder, og resultatene ville være usikre. Risikoen for å kryssavle inn nye sykdommer eller lidelser og/eller begrense bredden av Rasens genetiske materiale er reell.

3.2 Saksøktes påstand:

På vegne av Norsk Kennel klub.

1. NKK frifinnes.
2. NKK tilkjennes sakskostnader.

På vegne av Norsk Bulldog klubb:

1. NBK frifinnes.
2. NBK tilkjennes sakskostnader.

På vegne av Norsk Cavalierklubb:

1. NCK frifinnes.
2. NCK tilkjennes sakskostnader.

På vegne av Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen:

1. Partene frikjennes.
2. Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen tilkjennes sakskostnader.

På vegne av Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander:

1. Partene frikjennes.
2. Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander tilkjennes sakskostnader.



Rettens vurdering

4 Sakens parter

4.1 Dyrebeskyttelsen

Dyrebeskyttelsen ble stiftet i 1859, og er Norges eldste dyrevernförening med ca 9 000 individuelle medlemmer fordelt på 27 lokalavdelinger. Foreningens formål er å fremme og sikre dyrs rettigheter og velferd. Dyrebeskyttelsens høyeste organ er landsmøtet. Sentralstyret er foreningens øverste organ mellom landsmøter. I tillegg har Dyrebeskyttelsen organisasjonsleddene arbeidsutvalget (AU), lokalavdelinger og kontaktpersoner¹.

Det er opplyst at lokalavdelingen i Oslo og Akershus tok opp temaet "etisk avl" ca 2015, og at landsstyret bevilget penger til formålet i 2017. Dyrebeskyttelsen varslet Mattilsynet om flere påståtte overtredelser av dyrebeskyttelsesloven § 25 etter utstillingen Dogs4All på Lillestrøm 18 november 2018. Etter at Mattilsynet sentralt hadde diskutert Dyrebeskyttelsens varsler skrev en ikke navngitt inspektør i et forhåndsvarsel til en oppdretter der tilsyn ble gjennomført²:

"Målet med virkemiddelbruken må være å beskytte enkeltindivider mot unødige lidelse, samt påvirke hundeavlen i Norge i en mer dyrevelferdsmessig forsvarlig retning. Avlsforbudet i § 25 bør derfor ha fokus på individ og egenskaper framfor særskilte raser.

Avklaringen skal publiseres på fagkjernen.

Mattilsynet kommuniserer konklusjonen til kliniske veterinærer gjennom DNV og til oppdrettere gjennom NKK.

...

Kriterier for å konkludere med brudd på dvl § 25 er observasjoner av individer med overtypede, uheldige anatomiske trekk, hvor det er behov for medisinsk eller kirurgisk behandling for at hunden skal kunne ha akseptabel livskvalitet, da med særlig fokus på hunder med pusteproblemer."

Ingen av de gjennomførte tilsyn medførte påpeking av plikt eller varsel om vedtak.

Søksmålet her ble fremmet blant annet fordi Dyrebeskyttelsen mener Mattilsynet tolker § 25 feil. Dyrebeskyttelsen har også tidligere forfulgt sitt formål gjennom søksmål, for eksempel vedrørende burhøns; pelsdyr og etterlatte kattunger³.

4.2 NKK⁴

NKK ble stiftet i 1898, og er en frivillig og ideell interesseforening for hundeeiere med ca 100 000 medlemskap fordelt på ca 85 000 personer. Disse er medlem gjennom en eller

¹ Dyrebeskyttelsens vedtekter er U s 34-49.

² U s 2308-09.

³ Jf henholdsvis Rt 1984 s 1488 Burhøns I, Rt 1987 s 538 Burhøns II og Rt 1995 s 1823 Burhøns III; LE-1999-306 og 307 Pelsdyr og LA-2013-14932 Kattunger.

⁴ NKKs vedtekter U s 942-56.



flere av de totalt ca 264 selvstendige rase- eller aktivitetsklubber eller forbund som inngår i NKK. Både Bulldog- og Cavalierklubben er slike raseklubber.

NKKs formål er å *"ivareta hundens og hundeholdets interesser i Norge, samt å bidra til å fremme positive aktiviteter med hund og hundesport, samt forvaltningen av den enkelte hunderase. NKK skal også arbeide for etisk riktig behandling av hunder, og for at avl skjer i ønsket retning, både når det gjelder rasestandard, bruksegenskaper og rasenes sunnhet."*

Det årlige representantskapsmøtet er NKKs høyeste myndighet. Hovedstyret er NKKs høyeste myndighet mellom representantskapsmøtene. I tillegg har NKK organisasjonsleddene regionstyrer og flere særkomiteer og utvalg. Blant NKKs mange aktiviteter inngår registrering av rasehunder, utstillinger og utdanning av dommere, jaktprøver, en rekke kurs, treningstilbud og konkurranser, samt rådgivning. NKK drifter også databasen Dogweb som mange oppdrettere og kjøpere benytter. Det er antatt at omtrent 50 % av alle norske hunder er registrert i NKK. Den andre halvparten står utenfor de organiserte rase- og aktivitetsklubbene.

Etter vedtektenes § 1-1 tredje ledd har NKK det overordnede ansvar for hundeavl og hunderaser i Norge, men forvaltningen av den enkelte rase delegeres til de respektive raseklubber. Samtidig skal vedtektene til NKKs klubber og forbund oppfylle det obligatoriske innhold i NKKs lovmal, uavhengig av om dette er særskilt inntatt i vedkommende klubb eller forbunds vedtekter, eller ei. Klubber og forbund er videre forpliktet til å støtte NKKs virksomhet samt å følge NKKs lover og bestemmelser⁵.

NKK er det norske medlem av det internasjonale forbund for nasjonale kennelklubber - Fédération Cynologique Internationale ("FCI"). FCI er ikke selv ansvarlig for noen rasestandard, men danner en felles samarbeidsplattform for de nasjonale kennelklubbene som står ansvarlig for rasestandardene til de enkelte lands nasjonale hunderaser. Norge har i alt syv nasjonale hunderaser – norsk elghund grå og svart, norsk buhund, lundehund, dunker, hygenhund og haldenstøver.

Ansaret for rasestandarden for både Bulldog og Cavalier ligger hos den britiske The Kennel Club. Ikke alle nasjonale kennelklubber er imidlertid medlem av FCI – eksempelvis verken The Kennel Club eller American Kennel Club.

4.3 Rasehundklubbene

Bulldogklubben ble stiftet i 1919 og har ca 650 medlemmer, mens Cavalierklubben ble stiftet i 1998 og har ca 900 medlemmer. Det registreres årlig ca 130 Bulldog og ca 560 Cavalier i Norge.

⁵ Vedtektenes § 2-1 på U s 943, jf Bulldogklubbens vedtekter § 1-1 og § 1-4 på U s 958 og Cavalierklubbens vedtekter § 1-1 på U s 962.



Rasehundklubbens vedtekter er godkjent av NKK, og er skåret over samme lest⁶. Deres formål er henholdsvis å

- *"arbeide for etisk og riktig behandling, og for at avl av hunder skjer i ønsket retning, både når det gjelder rasestandard, bruksegenskaper og rasenes sunnhet."*; og å
- *"arbeide for etisk og praktisk riktig behandling av hunder, og for at avl av hunder skjer i ønsket retning, både når det gjelder rasestandard og rasenes sunnhet."*

Begge Rasehundklubbens organer er ordinært og ekstraordinært årsmøte, styre, valgkomite og avdelinger. Bulldogklubben har egne avdelinger for Bulldog (engelsk bulldog) og fransk bulldog.

Rasehundklubbene er ansvarlig for utarbeidelse og oppdatering av rasespesifikk avlsstrategi ("RAS") for "sine" raser, samtidig som RAS må godkjennes av NKK. Bulldogklubben har opprettet to Sunnhetsutvalg (ett for hver rase), mens Cavalierklubben har opprettet et Avlsråd.

Begge Rasehundklubber har omfattende regler og retningslinjer for avl og oppdrett. Disse inneholder en rekke helsekrav, samt regler for formidling av valper. Rasehundklubbens medlemmer er foreningsrettslig forpliktet til å følge både klubbens og NKKs regler og anbefalinger. Mulige sanksjoner inkluderer registreringsnektelse, avlssperre og eksklusjon. Det enkelte klubbmedlem kan samtidig velge å melde seg ut av Rasehundklubben og derved ut av NKK-systemet, og fortsette å drette opp og selge hunder.

4.4 Oppdretterne

Søksmålet er også tatt ut mot seks Oppdrettere – tre for hver Rase. De fleste av disse driver oppdrett som en hobby i tillegg til annet arbeid eller virksomhet, slik at det økonomiske nettoresultat er ganske begrenset. Flere forklarer at de dretter opp valper primært for personlig bruk, og derfor regelmessig beholder en valp av hvert kull. De fleste benytter online-systemer som viser hundenes avstamming, og som går opp til 10 generasjoner tilbake for å sikre lav innavlsgrad.

Klubbene anbefaler en veiledende salgspris for valper, som Oppdretterne følger. Anbefalt pris for en Bulldog-valp er ca 25 000 kr, og for Cavalier ca 20 000 kr. En Oppdretter oppga som tommelfingerregel at den økonomiske likevektsgrense går på seks valper pr kull – den syvende gir overskudd, og fem eller færre gir tap.

Videre har de fleste Oppdretterne opprettet Facebook-grupper der valpekjøpere kan stille spørsmål, dele historier og opplevelser om ønskelig. Oppdretterne oppgir at kjøpernes

⁶ Bulldogklubbens vedtekter er U s 958-61 og etiske regler er U s 968-70. Cavalierklubbens vedtekter er U s 962-67 og regler og retningslinjer for avl U s 972-76.



tilbakemeldinger på valpenes helse og utvikling er gjennomgående positive, både gjennom Facebook-gruppene og ellers.

Flere av Oppdretterne stiller seg uforstående til at hunder som er glade og aktive skulle ha alvorlige smerter eller helseplager slik Dyrebeskyttelsen hevder – tannpine oppdages eksempelvis raskt. De har opplevd søksmålet som en stor personlig belastning, og mener å ha blitt gjenstand for mye sjikanerende omtale og karakteristikk, særlig på sosiale medier.

Bulldog - Oppdrettere er:

- Jorunn Rosander, som er pensjonert lærer og driver kennel Jofro-Bull⁷. Allerede Rosanders foreldre drettet opp hunder (schæfer) og var utstillingsdommere, og Rosander har gjennom årene drevet med en rekke ulike hundesporter som hundekjøring, agility og "smeller". Hun har gjennomført en rekke kurs i regi av NKK. Siste fem år har hun hatt 11 kull med totalt 42 valper, med fedre hentet fra Sverige, Finland og Slovenia. Av disse har hun beholdt 16 valper selv. Gjennom de 11 kullene har hun opplevd en magedreining og et par keisersnitt. Hun forklarte at Bulldog-valpenes hode ikke er årsak til fødselsproblemer, da hodet ikke er spesielt stort ved fødsel. Hun forklarte videre at hennes valper har vært sunne, friske og aktive - to av hennes egne hunder har blitt 15 år. Hun tar mange tester av hundene sine, men så langt ikke BOAS-gradering;
- Lena Haugland, som er hjemmевærende og driver kennel Kalagera for oppdrett av Bulldog og Bordeaux Dogge⁸. Hun fikk første kull Bulldog i desember 2015, og har totalt fått 57 valper. Hun har beholdt en valp fra hvert kull, men noen av disse er plassert hos forvert. Av de 57 valpene har fire rapportert om sykdommer; hvorav en fikk ganeseilet forkortet kirurgisk. Av seks avlstisper har fire født naturlig. Hun BOAS-graderer alle hunder nå. Hun har opprettet egen Facebook-gruppe for kjøperne sine, og vektlegger personkjemi og tillit begge veier ved salg av valp; og
- Liss Bodil Olsen, som er offentlig godkjent hjelpepleier og driver kennel Zendream⁹. Hun har hatt totalt 7 kull med 32 valper siden 2014, og har beholdt 10 av valpene selv. Rapporterte sykdommer omfatter en operasjon av bløt gane, et tilfelle av Cherry eye, og ellers kutt i poten, kennelhoste og lignende. Tispene hennes har ett eller to kull hver. Med unntak for en tisper som etter å ha svelget en tennisball fødte med planlagt keisersnitt har alle forsøkt å føde naturlig. Keisersnitt har blitt benyttet ytterligere to ganger - fordi veene aldri startet, og fordi valpene ikke kom ned i fødselskanalen. I tillegg ble ett kull født hos veterinæren. Hun har opprettet Facebook-gruppe for kjøperne.

⁷ U s 917 og hjemmeside U s 997.

⁸ U s 917 og hjemmeside U s 995.

⁹ U s 917 og egenomtale U s 996. Rapport etter tilsyn U s 2403-05.



Cavalier – Oppdrettere er:

- Inger Pettersen, som er psykiatrisk hjelpepleier og nå hjemmевærende, og driver kennel Gostuen sammen med sin datter Tina Kristin Pettersen, som er butikkmedarbeider¹⁰. Begge avga forklaring. De oppgir å ha hatt ca 10 kull i året, og totalt 190 valper siste fem år, hvorav de har beholdt 21 valper selv. Blant de solgte valpene er tre valper returnert på grunn av tidlig bilyd i hjertet, og to på grunn av mistanke om CM. Kjøpere forplikter seg til å melde fra om valpene får helseproblemer. Valper uten "ren" veterinærattest selges som familiehund med avlsforbehold. De har opprettet Facebook-gruppe for kjøpere;
- Christel Hagen er regnskapsfører, og driver kennel Cavalierhagen¹¹. Hun har hatt totalt 16 kull siste ni år, og har fått 35 valper de siste fem år. Hun har beholdt noen av valpene selv. Hun avler stort sett på egne tisper, låner eksterne hanner, og ser hen til utstillingsresultater for å sikre rasetypiske hunder. Hun benytter online-verktøy for å sikre lav innavl. Av de 35 valpene har en valp rapportert patellaluksasjon grad I og en utviklet for-allergi, men ingen CM/SM eller MMVD. Hennes valper har generelt god helse og god livskvalitet; og
- Liv-Anne Klubben driver kennel Jørsi¹². Hun avga ikke forklaring. Hun har hatt syv kull siste fem år, og er tidligere nestleder i Cavalierklubben og medlem av Avlsrådet.

Det er antatt at hundekjøpere flest vil oppfatte en oppdretters medlemskap i NKK-systemet som et kvalitetstegn, og derfor foretrekke NKK-registrerte valper. Det er likevel usikkert om det foregår avl av rasehunder også utenfor NKK-systemet, og i så fall i hvilket omfang.

5 Lovreglene

Dyrevelferdsloven 2009 avløste dyrevernavloven 1974, som avløste vår første dyrevernavloven av 1935. Allerede lovens navn viser at lovens siktemål har utviklet seg over tid. Mens dyrevernavloven 1935 forbød vanskjøtsel for å hindre lidelse, beskyttet dyrevernavloven 1974 mot unødig lidelse samtidig som det skulle tas hensyn til dyrs instinkter og naturlige behov. Dagens lov tilkjenner dyr egenverdi, og har etter § 1 det formål å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr¹³.

Tingretten ser først på lovverkets innhold og tilblivelse.

¹⁰ U s 916 og hjemmeside U s 978-83.

¹¹ U s 916 og hjemmeside U s 977

¹² U s 917 og hjemmeside U s 984-94.

¹³ Om lovverkets historiske bakgrunn, se Stenevik med flere, Dyrevelferdsloven kommentarutgave, Juridika, s 3-6 (JU s 737 - 40) og Berg, Lov om dyrevelferd, Gyldendal Rettsdata note 1, første – tredje avsnitt (JU s 731).



5.1 Dagens lovtekst

Dyrevelferdslovens § 25 om avl lyder:

"§ 25. Avl

Dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber skal gjennom avl fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

Det skal ikke drives avl, herunder ved bruk av genteknologiske metoder, som:

- a) endrer arveanlegg slik at de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, eller som viderefører slike arveanlegg,*
- b) reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd, eller*
- c) vekker allmenne etiske reaksjoner.*

Dyr med arveanlegg som nevnt i andre ledd, skal ikke brukes i videre avl.

Kongen kan gi forskrift om avl i samsvar med prinsippene i denne paragrafen, også om avlsvirksomhet i avlsorganisasjoner og raseklubber."

Med virkning fra 1 juli 2021 ble bestemmelsens personkrets presisert, "slik at det tydelig fremgår at avlsorganisasjoner og raseklubber er omfattet av bestemmelsen, og at disse kan pålegges plikter for å ivareta formålet med bestemmelsen."¹⁴ Ved vedtakelsen av dyrevelferdsloven i 2009 lød bestemmelsens første og fjerde ledd slik:

"§ 25. Avl

Avl skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

.... [Annet og tredje ledd uendret]

Kongen kan gi nærmere forskrifter om avl av dyr i strid med prinsippene i denne bestemmelsen."

5.2 Lovtekstens tilblivelse

5.2.1 Dyrevernloven 1974

Verken dyrevvernloven 1935 eller 1974 regulerte avl særskilt. Ved vedtakelsen av genteknologiloven i 1993 fikk imidlertid 1974-lovens § 5, som opprinnelig omhandlet tilsyn og stell av dyr, slikt nytt første og andre ledd:

"Det er forbode å endra dyra sine arveanlegg ved bruk av genteknologiske metodar eller ved tradisjonelt avlsarbeid dersom

- 1. dette gjer dyret uskikka til å utøve normal åtferd eller påverkar fysiologiske funksjonar i uheldig lei,*
- 2. dyret blir påført unødig lidning,*
- 3. endringa vekker almenne etiske reaksjonar.*

Det er forbode å avle dyr som har vorte slik som nevnt i fyrste ledd."

¹⁴ Prop. 128L (2020-2021) s 3 (JU s 438).



Genteknologilovens forarbeider kommenterte ikke den nye avlsbestemmelsen i dyrevelferdsloven særskilt, utover at bestemmelsen "*klargjør de etiske hensyn som skal ivaretas både når det gjelder dyreforedling ved hjelp av genteknologiske metoder, og når det gjelder målrettet avl etter tradisjonelle metoder.*"¹⁵. Senere ble bestemmelsene om tilsyn og stell skilt ut fra dyrevernavloven 1974 § 5 til en ny § 5a av lovtekniske grunner¹⁶. De gjenfinnes i dagens lov § 24.

Genteknologiloven medførte med andre ord en lik regulering av avl både ved genteknologiske og tradisjonelle metoder.

5.2.2 Dyrevelferdsmeldingen 2002 - 2003

I desember 2002 la regjeringen frem en omfattende stortingsmelding om hold av alle dyr ut fra et dyrevernmessig synspunkt ("*Dyrevelferdsmeldingen*")¹⁷. Gjennom meldingen ønsket regjeringen å utvikle en etisk plattform med overordnede mål som det fremtidige arbeid med dyrevelferd i Norge skulle tuftes på. Som førende for plattformen fremholdt regjeringen blant annet¹⁸

- at dyr har egenverdi, hvilket innebar "*å ta utstrakt hensyn til dyrs naturlige behov og aktivt forebygge sykdom, skader og smerte*";
- at en forutsetning for alle typer avl var fysisk og psykisk funksjonsfriske dyr; og
- at helse var en viktig del av velferdsbegrepet som burde synliggjøres i større grad enn tidligere både i mål og tiltak.

Den etiske plattformen var supplert av overordnede mål, fem strategier for å oppnå disse og en rekke konkrete mål og forslag til tiltak. Dyrevelferdsmeldingen uttalte generelt at "*helse må tas sterkere i betraktning i avlen*" - for alle raser, og at "(D)et finnes en rekke eksempler på avl som kan sies å stride mot lovens bokstav, både hos familiedyr og produksjonsdyr."¹⁹

For avl på hund og delvis rasekatt ble særskilt uttalt at eksteriøre rasestandarder i mange tilfeller hadde gitt "*økt risiko for skade og sykdom og medført redusert velferd.*"²⁰ Videre pekte Dyrevelferdsmeldingen på "(A)vl på hunder med defekter for å oppfylle rasestandard" og "avl mellom nære slektninger, fare for arvelige lidelser" som særlige utfordringer²¹.

¹⁵ Ot. Prp. Nr 8 (1992-1993) s 93

¹⁶ Ot prp nr 68 (1999-2000) s 13.

¹⁷ Stortingsmelding nr 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd - JU s 32 – 231.

¹⁸ Dyrevelferdsmeldingen s 150 - JU s 178.

¹⁹ Dyrevelferdsmeldingen s 52 – JU s 80.

²⁰ Dyrevelferdsmeldingen s 156 – JU s 184.

²¹ Dyrevelferdsmeldingen s 170 – JU s 198.



Dyrevelferdsmeldingen ble behandlet i Stortingets næringskomite i mai 2003²². Komiteen støttet enstemmig både presentasjonen av den etiske plattform og at denne "skal være førende for vår holdning til dyr og hold av dyr i vårt samfunn."²³ Videre støttet komiteen enstemmig "de mål og tiltak som er beskrevet i meldingen» om avl og bioteknologi²⁴.

5.2.3 Høringsnotatet november 2007

På denne bakgrunn sendte departementet ut et høringsnotat til ny lov om dyrevelferd i november 2007 ("Høringsnotatet"). Reguleringen av avl ble omtalt både under Høringsnotatets generelle bestemmelser (s 43), gjennom forslag til ny lovtekst (s 113), og som merknader til lovforslaget (s 93 – 94). Sammenfatningsvis bygget Høringsnotatet på at²⁵

"Dyrevelferdsmeldingens etiske plattform legger til grunn at funksjonsfriske dyr, både fysisk og psykisk, skal være en forutsetning for alle typer avl. Dette prinsippet er viktig for å ivareta god dyrevelferd innenfor alt dyrehold og ble i høringsnotatet foreslått nedfelt i loven. All avl skulle således basere seg på å fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse.

I høringsnotatet fremgikk det at departementet mener helse må tas sterkere i betraktning innen avlen, og ethvert avlsmål må inkludere sunne og funksjonsfriske dyr. Dette fremgikk av bestemmelsens første ledd som omfatter avl. Andre ledd omfatter all reproduksjon. Det ble fremhevet som viktig å hindre at raser avles frem og oppformerer i strid med prinsippene i denne bestemmelsen, og at det knytter seg særlige utfordringer til håndhevelsen av bestemmelsen med tanke på innførte dyr som kan forventes å lide i Norge som følge av defekter skapt gjennom avl.

Det ble videre påpekt at eventuelle andre aspekter av avl og bioteknologi enn de helse- og velferdsmessige konsekvensene for det enkelte dyret, ville ligge utenfor denne bestemmelsen."

Høringsnotatet fikk bred støtte i høringsrunden.

5.2.4 Proposisjonen november 2008

28 november 2008 ble det fremmet forslag til ny dyrevelferdslov gjennom Ot prp nr 15 (2008-2009 – "Proposisjonen"). I proposisjonens innledning heter det at²⁶

"Lovutkastet bygger i stor grad på ny kunnskap om dyrs evner og behov, og på utpekte mål i St.meld.nr. 12 (2002–2003) Om dyrehold og dyrevelferd. Med den nye dyrevelferdsloven ønsker departementet bl.a å presisere dyrs status og rettigheter. Bakgrunnen for lovforslaget er en betydelig utvikling i kunnskapen om dyrs evner og behov, kombinert med høye etiske mål for hvordan vi ønsker at dyr skal behandles i samfunnet. En vesentlig premisse for loven er anerkjennelsen av at dyr har egenverdi i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket. ...

Samtidig som lovforslaget angir standarder som legger til rette for god dyrevelferd i dag, skal den kunne tolkes i lys av samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold

²² Innst S nr 226 (2002-2003) - JU s 215 – 30.

²³ Innstillingen s 6 – JU s 220.

²⁴ Innstillingen s 8 – JU s 222.

²⁵ Gjengitt etter Ot prp nr 15 (2008-2009) s 69 – JU s 370.

²⁶ Proposisjonen s 7 – JU s 297.



og på den måten være aktuell også i et lengre tidsperspektiv. Med dette lovforslaget markeres ønsket om å sette et godt eksempel for vern av dyrs interesser, også i internasjonal sammenheng."

5.2.5 Innstillingen mars 2009

Næringskomiteen behandlet Proposisjonen i Innst nr 56 (2008-2009 – "Innstillingen") avgitt 24 mars 2009. Komiteen uttalte enstemmig blant annet at

"K o m i t e e n er fornøyd med at lovforslaget presiserer ordet velferd. Det har skjedd en betydelig utvikling i folks oppfatning av hva som skal anses som et godt dyrevern, både innen landbruket og i kjøledyrholdet. K o m i t e e n mener at Nyere forskning innen dyrevern bringer ny kunnskap om dyrs sansning, følelser og opplevelser som det er helt naturlig at lovgivningen tar inn over seg. Det har også skjedd en utvikling innen produksjonsmetoder i landbruket, størrelse på besetninger og lignende som bidrar til at det er riktig å stille et strengere krav til dyrevelferd enn hva som har vært riktig tidligere. Også innen kjøledyrholdet har det kommet tekniske løsninger og utstyr som gjør at det er naturlig at kravene til dyrevelferd skjerpes.

*...
K o m i t e e n mener at Norge er et land som er ledende på dyrevelferd i verden. K o m i t e e n mener at den nye loven bidrar til å sikre dette også for fremtiden.*

K o m i t e e n mener likevel det er en utfordring å balansere krav til en streng dyrevernlovgivning og hensynet til de som skal eie dyr og spesielt til de som benytter dyr i kommersiell sammenheng, for eksempel i landbruket." ²⁷

Komiteen omtalte ikke avlsbestemmelsen særskilt. Derimot tok komiteens flertall opp igjen symbol-bestemmelsen fra Høringsnotatet om at dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdi de måtte ha for mennesker som § 3 nytt første punktum, etter at denne var utelatt fra Proposisjonen. Endringens rettslige betydning var omtvistet ved vedtakelsen, og diskuteres fortsatt²⁸.

5.2.6 Avlsbestemmelsens personkrets presisert 1 juli 2021

Som alt nevnt ble § 25 endret med virkning fra 1 juli 2021 "*slik at det tydelig fremgår at avlsorganisasjoner og raseklubber er omfattet av bestemmelsen, og at disse kan pålegges plikter for å ivareta formålet med bestemmelsen.*"²⁹ Endringens forarbeider er Prop 128 L (2020-2021 – "Prop 128") og Innst 624 L (2020-2021 – "Innst 624"), samt et forutgående høringsnotat av 23 desember 2020.

I Prop 128 begrunnes presiseringen av avlsbestemmelsen blant annet i at "(O)verdrevet fokus på enkelttegenskaper kan føre til negative virkninger på dyrenes helse og anatomi, som i sin tur reduserer dyrets funksjon og livskvalitet. I nyere tid har det vært en økende

²⁷ Innstillingen s 41 – JU s 271.

²⁸ Innstillingen s 42 - 43 (JU s 272 - 73), jf Karnov Lovkommentarer, note 2 til § 3 av Mari Kjellevold Brygfeld.

²⁹ Prop 128 L (2020-2021) s 5 (JU s 438).



oppmerksomhet rundt negative sidevirkninger på særlig kjæledyrs helse- og bruksegenskaper som planmessig avl kan føre til."³⁰

En enstemmig næringskomite "merket seg at bakgrunnen for endringer i lovforslaget er planmessig avl som brukes for å fremme ønskede egenskaper hos en rase, og at overdrevet fokus på egenskaper kan føre til negative virkninger for dyrene. Departementet ser derfor behov for å presisere § 25, slik at det tydeliggjøres at det kan stilles krav om hva avlsplaner skal inneholde, og at det kan stille tilsvarende krav til dyreholdere, oppdrettere, avlsorganisasjoner og raseklubber for øvrige dyrearter."³¹

5.3 Kort om andre bestemmelser i dyrevelferdsloven

I tillegg til å introdusere en ny formålsbestemmelse i § 1 om å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr, videreførte dyrevelferdsloven også 1974-lovens generelle aktsomhetsnorm om hvordan dyr skal behandles. Den vedtatte bestemmelse lyder:

"§ 3. Generelt om behandling av dyr

Dyr har egenverdi uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for mennesker. Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger."

Rettslig sett har § 3 karakter av å være en generalklausul for dyrevelferdsloven. Forarbeidene lærer dels at bestemmelsen både vil ha selvstendig betydning for konkrete forhold som faller utenfor lovens øvrige bestemmelser, og vil "være førende for tolkningen og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser."³² Dels læres samme sted at vurderingen av om en påkjenning eller belastning vil være "unødig" må legge vekt på "dissens karakter og omfang, om de er påført av mennesker, hva som er formålet med å utsette dyr for dette og om handlingen er allment akseptert». Endelig læres at man på områder med manglende kunnskap bør legge et forsiktighetsprinsipp til grunn.

5.4 Sakens tolkningsspørsmål

Tingretten ser så nærmere på de lovtolkingsspørsmål saken reiser.

5.4.1 Avlsbestemmelsens rettslige karakter og oppbygging

Både avlsbestemmelsen i § 25 og generalklausulen i § 3 er utformet som en såkalt "rettslig standard". Med "rettslig standard" mener tingretten en rettsregel som gjennom å inneholde en skjønnsmessig vurderingsnorm utenfor seg selv tar opp i seg oppfatninger, avveininger og kunnskap slik de måtte være til enhver tid i samfunnet eller på vedkommende livs- eller fag-område. Lovbestemmelser som viser til "god forretningsskikk", "utuktig", "redelighet og god tro", "god skikk", "barnets beste" eller - som her - "allmenne etiske reaksjoner" vil være typiske eksempler på en rettslig standard.

³⁰ Prop 128 L (2020-2021) s 5 siste avsnitt (JU s 438).

³¹ Innst 624 L (2020-2021) s 4 (JU s 460).

³² Proposisjonen s 109 - JU s 398-99. Dette er fulgt opp i rettspraksis, jf eksempelvis HR-2017-1250-A avsnitt 44.



En rettsregel utformet som en rettslig standard vil reflektere endrede oppfatninger og forhold i samfunnet eller fagkunnskapen uten at man må gå veien om formell lovendring. Dette gjør regelen mer tilpasningsdyktig og treffsikker ved endringer i forhold, kunnskap eller oppdateringer. Motstykket vil være at regelens funksjonelle innhold ikke uten videre vil gå klart frem av dens ordlyd alene, og at regelens rekkevidde og grenser vil kunne være vanskeligere å forutsi. Proposisjonen klargjør i sitt hovedinnhold at dyrevelferdsloven *"skal ... kunne tolkes i lys av samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold og på den måten være aktuell også i et lengre tidsperspektiv."*³³

§ 25 påbyr i første ledd at all avl skal *"fremme"* slike egenskaper som gir *"robuste"* dyr med *"god"* funksjon og helse. Verbet å *"fremme"* innebærer et krav om aktivitet med sikte på å oppnå det angitte formål. Avlsarbeidet påbys derved gjennomført på en måte som gir stor og økende sannsynlighet for friske og funksjonsdyktige dyr.

Kravet om *"robuste dyr"* innebærer både at foreldredyra skal være funksjonsfriske selv, og at de heller ikke skal bære arvelige sykdommer eller uheldige gener slik at risikoen for at avkommet får helseproblemer blir liten. Kjernen i kravet om *"robuste dyr"* er at de tåler belastninger som er normale og påregnelige i dyreholdet.

Forbudet i § 25 annet ledd er i sitt innhold langt på vei et speilbilde av påbudet i første ledd, men er mer absolutt i sin form ved at et brudd på forbudet vil være et objektivt lovstridig forhold. Forbudet er delt inn i tre alternativer, som etter omstendighetene vil kunne overlappe hverandre:

Bokstav a forbyr endring av arveanlegg gjennom avl som *"påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt"*. Av betydning for saken her er Proposisjonens klargjøring av

- at avl som påvirker dyrets funksjoner negativt vil være lovstridig også der avlsarbeidet har til hensikt å avle bort uheldige egenskaper over tid. Dette gjelder selv om konsekvensen blir at gamle raser dør helt ut³⁴;
- at forbudet i bokstav a ikke bare omfatter avl som endrer arveanlegg i uønsket retning, men også avl som viderefører arveanlegg som allerede er endret, på samme vis som den forutgående 1974-loven³⁵; og
- at behov for rutinemessig medisinsk eller kirurgisk behandling *"vil kunne være en indikasjon på at avlen er i strid med"* forbudet i annet ledd bokstav a³⁶.

³³ Proposisjonen s 7 – JU s 297.

³⁴ Jf Norske hobby- og selskapsdyrorganisasjoners etterlysning av klargjøring i Proposisjonen s 70 - JU s 370 sammenholdt med departementets svar i Proposisjonen s 70 - JU s 371.

³⁵ Proposisjonen s 70 - JU s 371.

³⁶ Proposisjonen s 111 – JU s 418.



Bokstav b forbyr avl som reduserer dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd. Forbudet er formet absolutt, og åpner etter sin ordlyd verken for interesseavveininger eller bagatellunntak. Både avl som reduserer evnen til å parre seg eller føde naturlig, eller som gjør dyrene mer fryktsomme eller aggressive vil kunne rammes av forbudet i bokstav b. Det ligger nær å anta at begrepet «*naturlig adferd*» betyr det samme i § 25 som i § 23 der lovteksten angir både stimulerende aktiviteter, bevegelse og hvile som eksempler på naturlig adferd.

Bokstav c forbyr avl som vekker allmenne etiske reaksjoner. I følge Proposisjonen vil det avgjørende her være den alminnelige samfunnsoppfatning sett i sammenheng med en faglig vurdering av om handlingen innebærer dyrevelferdsmessig uheldige forhold³⁷.

§ 25 tredje ledd forbyr at dyr som bærer arveanlegg nevnt i annet ledd bokstav a-c brukes i avl. Forbudet omfatter avl på alle dyr med slike endringer, hva enten endringene skyldes genteknologiske metoder, tradisjonelt avlsarbeid, eller naturlige mutasjoner.

§ 25 fjerde ledd inneholder en forskriftshjemmel, som så langt ikke er benyttet for avl av hunder. Det er verken anført eller grunnlag for å anta at avlsbestemmelsens påbud og forbud bare kan håndheves etter at en mer detaljert regulering i forskrift er utarbeidet. Tvert om "*fremhevet (Høringsnotatet) som viktig å hindre at raser avles frem og oppformeres i strid med prinsippene i denne bestemmelsen, og at det knytter seg særlige utfordringer til håndhevelsen av bestemmelsen med tanke på innførte dyr som kan forventes å lide i Norge som følge av defekter skapt gjennom avl.*"³⁸ I tilknytning til bestemmelsen om dyrs levestandard pekte Høringsutkastet også på at siden det i liten grad var gitt forskrifter for hold av familie- og hobbydyr og heller ikke var ventet slike de kommende år, var det "*behov for generelle føringer direkte i loven.*"³⁹

Sitatene fra Proposisjonen viser at avlsbestemmelsen ble utformet med sikte på å bli håndhevet – både overfor innførte dyr avlet i utlandet, og dyr avlet i Norge.

Lovforarbeidene gir anvisning på at § 25 tillater avl som tilpasser dyrene til det miljø de tilbys i dyrehold, samtidig som avl for å kompensere for mangler i miljøet eller for å tilpasse dyr til oppgaver eller miljøer de ikke har naturlig forutsetning for å trives med, forbys⁴⁰. Saken her gir ikke foranledning til å gå nærmere inn på den konkrete grensedragning mellom disse anvisningene.

³⁷ Proposisjonen s 70 – JU s 371.

³⁸ Gjengitt i Proposisjonen s 69 – JU s 358.

³⁹ Høringsnotatets pkt 4.4.2

⁴⁰ Proposisjonen s 111 – JU s 418.



§ 25 omfatter all avl som skjer i Norge, uavhengig av om arveanleggene som rammes av bestemmelsen er utviklet i Norge eller i utlandet⁴¹. Man unngår således ikke avlsbestemmelsen ved å benytte hanndyr eller sæd fra utlandet i avl i Norge.

De Saksøkte har anført at § 25 annet og tredje ledd ved å være formulert i presens og ikke i preteritum (perfektum) ikke forbyr avl på arveanlegg som er resultatet av historisk avlspraksis gjennom drøyt 100 år, men bare omfatter fremtidig avl som ytterligere vil endre avkommets arveanlegg i strid med bestemmelsen. Dette fører ikke frem for tingretten:

Dels forbyr ordlyden i § 25 tredje ledd enhver bruk i avl av dyr som har arveanlegg som nevnt i annet ledd, uavhengig av når eller hvor arveanleggene oppsto. Lovteksten gir således ingen støtte for den innskrenkning i bestemmelsens rekkevidde som de Saksøkte har gjort gjeldende.

Dels gir verken Dyrevelferdsmeldingen, Høringsnotatet, Proposisjonen eller Innstillingen noen holdepunkter for at avlsbestemmelsen skiller mellom når eller hvor arveanlegg er endret – spørsmålet etter § 25 annet ledd er bare om de påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, reduserer mulighetene for naturlig atferd eller vekker allmenne etiske reaksjoner. Tvert om finner tingretten at de samlede lovforarbeider, gjennom å vektlegge

- at dyrevelferdsloven sprang ut av en betydelig utvikling i kunnskapen om dyrs evner og behov, samt høye etiske mål for hvordan vi ønsker at dyr skal behandles i vårt samfunn. Dyrevelferdsloven oppbærer derfor verdier som ikke var fremhevet i den tidligere dyrevernloven, og som utgjør en viktig samfunnsinteresse⁴²;
- at dyrevelferdsloven skulle bidra til å sikre at Norge forble et ledende land på dyrevelferd i verden, samtidig som § 25 annet ledd bokstav c tar opp i seg også den fremtidige utvikling i den alminnelige samfunnsoppfatning⁴³. Rettstilstanden og vurderinger i andre land er derfor ikke uten videre overførbare til norske forhold og norsk rettstilstand;
- at Høringsnotatet gjør klart at § 25 også omfatter arveanlegg utviklet i utlandet, samtidig som det peker på de særlige håndhevingsvansker som kan oppstå ved innførsel av dyr som er påført defekter gjennom avl i utlandet;⁴⁴ og
- at Proposisjonen klargjorde at avlsbestemmelsen forbyr avl på dyr med uheldige egenskaper, selv om formålet med avlen er å fjerne de uønskede egenskaper og man risikerer at gamle raser derved dør ut⁴⁵;

⁴¹ Høringsnotatet s 93.

⁴² HIR-2016-2285-A avsnitt 21-22.

⁴³ Proposisjonen s 7 – JU s 297 og Innstillingen s 41 – JU s 271.

⁴⁴ Høringsnotatet s 93, jf gjengivelsen i Proposisjonen s 69 – JU s 358.



er uforenlig med den rettsoppfatning de Saksøkte har anført på dette punkt.

5.4.2 Personkretsen

NKK har anført at den ikke er en "avlorganisasjon" som faller inn under § 25 etter lovendringen i 2021. Heller ikke dette fører frem for tingretten:

Enkelte forbudsbestemmelser angir særskilt hvilken personkrets forbudet gjelder for, men langt fra alle. Tingretten er tilbøyelig til å ta det utgangspunkt, at et forbud som ikke angir særskilt hvilken personkrets det skal gjelde for, gjelder for enhver som utfører eller medvirker til å utføre den handling eller unnlatelse forbudet omfatter. Tingretten trenger likevel ikke ta særskilt stilling til om NKK var omfattet av dyrevelferdsloven § 25 forut for 1 juli 2021, av særlig to grunner:

For det første er påstanden mot NKK utformet som en ren fastsettelsespåstand om at avl av Rasene er i strid med § 25 første – tredje ledd. Påstanden er ikke særskilt tidfestet, og det påstås ingen sanksjoner. En dom som tar fastsettelsespåstanden til følge vil avgjøre spørsmålet pr domsavsigelsesdato, og skal etter tvisteloven § 11-3 første punktum bygge på den rettsanvendelse retten anser riktig pr domsavsigelsen. NKKs tidligere anførsel om at saken skal avgjøres på grunnlag av dyrevelferdsloven slik den lød da stevning ble tatt ut fører derfor ikke frem. Saken aktualiserer heller ingen tilbakevirkningsspørsmål etter for eksempel Grunnlovens § 97 eller straffeloven § 3.

For det andre finner tingretten at NKK er en "avlorganisasjon" i § 25s forstand, slik bestemmelsen nå lyder. Prop 128 begrunnet behovet for lovendring slik⁴⁶:

"Avlorganisasjoner og raseklubber har en stor påvirkning på avlssituasjonen, som i sin tur har en stor påvirkning på dyrevelferden. Slik § 25 er utformet i dag kan det stilles spørsmålsteget om avlorganisasjoner og raseklubber er omfattet av bestemmelsen. Ordlyden «[d]et skal ikke drives avl», kan tolkes slik at det er den fysiske delen av avlsarbeidet som er omfattet. Lovteksten kan derfor tolkes slik at det kun er oppdrettere som er omfattet av bestemmelsen. Dette er uheldig siden avlorganisasjoner og raseklubber som oftest lager kriterier for valg av avlsdyr, og på denne måten legger premissene for avlen.

Forarbeidene til dyrevelferdsloven presiserer at avl omfatter all aktivitet som er nødvendig for at dyr skal få avkom. Begrepet dekker både naturlig og «mer eller mindre manipulert reproduksjon, herunder bio- og genteknologi» jf. Ot.prp.nr.15 (2008–2009) punkt 4.2. Dyrevelferdsloven § 25 må leses i lys av § 2 som gir uttrykk for at loven gjelder for alle «forhold som påvirker dyrevelferd». Ved at avl påvirker dyrevelferd i stor grad taler dette for at det ikke bare er oppdrettere som er tenkt å være omfattet av § 25, men også andre parter som er involvert i avlsprosessen. Det er derfor uheldig at dette ikke fremgår tydelig av ordlyden i dag."

⁴⁵ Proposisjonen s 70 – JU s 370-71.

⁴⁶ Prop 128 s 8 – JU s 442.



Begrepcne "Avlsorganisasjoner og raseklubber" var således ment å også omfatte de aktører som "lager kriterier for valg av avlsdyr og på denne måten legger premissene for avlen." For avl av rasehunder lager NKK kriteriene for valg av avlsdyr i samvirke med de ulike rasehundklubber, jf pkt 4.2 ovenfor.

Også prop 128 ble avgitt etter utsendelse av og kommentarer til forutgående høringsnotat. I høringsrunden uttalte NKK at raseklubbene ikke burde pålegges å ivareta avlsbestemmelsen siden de ikke selv utførte avl, samtidig som raseklubbene frivillige manglet praktisk mulighet til å ta ansvar for privatpersoners avlsarbeid og avlsplaner⁴⁷. Departementet syn var at presiseringen av personkretsen var "nødvendig fordi en naturlig ordlydstolkning av «avl» gir tvil om det overordnede avlsarbeidet som foregår i avlsorganisasjoner og raseklubber er omfattet av bestemmelsen."⁴⁸ Dernest begrunnet departementet sitt forslag i behovet for å kunne stille krav til at avlsaktører utarbeider en avlsplan, hva avlsplanene skal inneholde og hvordan avlsplanene skal ivareta dyrevelferdslovens krav. Detaljene i dette burde utformes i forskrift, som pr i dag skal være under utarbeidelse⁴⁹. Deretter forklarte proposisjonen⁵⁰:

"Ordlyden «dyreholder, oppdretter, avlsorganisasjoner og raseklubber» er ment til å omfatte alle som aktivt driver med avl eller har en rolle i avl av dyr. En «dyreholder» er en person, fysisk eller juridisk, som har ansvaret for et dyr, permanent eller midlertidig (Ot.prp.nr. 15 (2008–2009) s. 93). Begrepet «oppdretter» er et samlebegrep som dekker alle som har dyr som får avkom, og omfatter både virksomheter og hobbyvirksomhet. Begrepene «avlsorganisasjoner» og «raseklubber» omfatter alle organisasjoner og klubber som driver med avl på et overordnet nivå, for eksempel ved å sette kriteriene for valg av avlsdyr.

Endringsforslaget til § 25 fjerde ledd innebærer at forskriftshjemmelen utvides til å omfatte den «avlsvirksomhet» som utføres av «avlsorganisasjoner» og «raseklubber». Ordet «avlsvirksomhet» omfatter alt arbeid som er nødvendig for at dyr skal få avkom, herunder også det overordnede arbeidet som legger premissene for avlen. Departementet ønsker å presisere dette i forskriftshjemmelen, i tillegg til å foreslå at de samme pliktsubjektene blir presisert i § 25 første ledd. Begrunnelsen for dette er at departementet ønsker å gjøre det tydelig at også den overordnede avlsvirksomhet som utføres av avlsorganisasjoner og raseklubber kan forskriftsreguleres. Departementet fastholder derfor at presiseringen av pliktsubjektene bør presiseres i både § 25 første og fjerde ledd."

Departementets merknad til § 25 første ledd lyder⁵¹:

"Med avlsvirksomhet forstås all arbeid i forbindelse med avl, også det overordnede arbeidet som legger kriteriene for utvalg av avlsdyr."

Næringskomiteen la departementets forståelse til grunn for sin innstilling⁵².

⁴⁷ Prop 128 s 9 – JU s 443.

⁴⁸ Prop 128 s 9 – JU s 443.

⁴⁹ Prop 128 s 9 – JU s 443.

⁵⁰ Prop 128 s 9 – JU s 444.

⁵¹ Prop 128 s 18 – JU s 454.

⁵² Innst 624 s 2 – JU s 460.



Tingretten er etter dette ikke i tvil om at NKK er å anse som en "avl­sorganisasjon" etter dyrevelferdsloven § 25 første og fjerde ledd, selv om NKK selv ikke står som eier av avlsdyr eller utfører faktisk eller praktisk avlsarbeid.

5.4.3 Rettsfølger

Dyrevelferdsloven hjemler flere sanksjoner. Overtredelse av § 25 kan straffes etter § 37. Mattilsynet kan vedta pålegg etter § 32, nedlegge forbud mot aktiviteter etter § 33 eller ilegge overtredelsesgebyr etter § 34 eller tvangsmulkt etter § 35. I saken her er det imidlertid ikke nedlagt påstand om noen slike sanksjoner.

§ 33 annet ledd "*understreker domstolens adgang til å ilegge tilsvarende forbud i forbindelse med straffesak*"⁵³. Tingretten finner at en slik understrekning ikke innebærer noen begrensning i domstolens adgang til å ilegge forbud mot lovstridig avl i sivil sak. Det er heller ikke anført i saken, at retten skulle mangle kompetanse til å fastsette forbud mot lovstridig avl overfor Oppdretterne – gitt at fortsatt avl av Rasene finnes å stride mot dyrevelferdslovens forbud og påbud i § 25.

Avlsbestemmelsen forbyr ikke import av dyr med lovstridige arveanlegg, men forbyr at de brukes i avl. For avkom som likevel er avlet i strid med § 25 vil avliving kunne bli aktuelt, men bare dersom det aktuelle individ lider og ikke kan oppnå tilfredsstillende dyrevelferd gjennom kompenserende tiltak som eksempelvis medisinerings eller kirurgi.

5.4.4 Rettsstridsterskel og avveining av ulikeartede interesser

Til tross for den bastant formede ordlyd dyrevelferdslovens § 25 er gitt, er tingretten enig med Dyrebeskyttelsen i at en forutsetning for at påstanden om at avl på rasenivå er lovstridig forutsetter at en minsteterskel er overskredet. Tingretten forankrer dette tolkningsresultat i generalklausulen i dyrevelferdslovens § 3 som krever at dyr skal "*beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger*", men ikke mot enhver slik påkjenning eller belastning. Generalklausulen legger således opp til en tålegrense eller minsteterskel. Som nevnt ovenfor vil generalklausulen "*være førende for tolkningen og anvendelse av lovens øvrige bestemmelser*", i tillegg til å være direkte anvendelig for typetilfeller som faller utenfor lovens øvrige enkeltregler⁵⁴.

Det er vanskelig å kvantifisere nærmere hvor minsteterskelen for ulovlig avl vil ligge – generelt og på rasenivå. Allerede i brev til utenrikskomiteen av 3 desember 1998 ga landbruksministeren uttrykk for at avl av storferasen Belgisk blå ville være i strid med avlsbestemmelsen i den dagjeldende norske dyrevernlov⁵⁵. Næringskomiteens understreking av at dyr har egenverdi utover den nytteverdi de måtte ha for mennesker gjennom å ta inn igjen § 3 første punktum kan tilsi at minsteterskelen ikke skal settes for

⁵³ Proposisjonen s 134 – JU s 423.

⁵⁴ Proposisjonen s 109 - JU s 398-99, og eksempelvis HR-2017-1250-A avsnitt 44.

⁵⁵ Vedlegg 3 til Innst S nr 72 (1998-99) – U s 773.



høyt. Tingretten har for sin del funnet veiledning i de fire kriterier Proposisjonen gir for vurderingen av hvilke påkjenninger eller belastninger som vil være unødige etter § 3 annet punktum⁵⁶. Disse kriterier er

- Påkjenningene/belastningenes karakter og omfang;
- Om de er påført av mennesker;
- Formålet med å utsette dyret for påkjenningen/belastningen; og
- Om handlingen er allment akseptert.

Særlig påkjenningens eller belastningens formål åpner for komplekse og ulikeartede interesseavveininger, som for eksempel av

- Økonomiske interesser: I Innstillingen pekte en enstemmig næringskomite på at det *"er en utfordring å balansere krav til en streng dyrevernlovgivning og hensynet til de som skal eie dyr og spesielt til de som benytter dyr i kommersiell sammenheng, for eksempel i landbruket"*⁵⁷. I motsatt retning kan det antakelig hevdes at en andel av den betydelige effektivitetsgevinst avlsarbeid har tilført landbruket bør komme dyrevelferden til gode – i alle fall dersom effektivitetsgevinsten er oppnådd på bekostning av dyrevelferden;
- Hensynet til mat- og ernæringsikkerhet. De fleste vil antakelig mene at terskelen for hvilke påkjenninger og belastninger et dyr må tåle bør heves dersom dette er nødvendig for at mennesker skal ha tilgang til tilstrekkelig og sunn kost;
- Hensynet til ivaretagelse av særlige funksjoner som eksempelvis nødvendige dyreforsøk ved utprøving av pandemi-vaksine eller kreftmedisiner; førerhunder for blinde og svaksynte; lavine- og bergingshunder; eller politiets bruk av hunder ved ulike oppdrag som bombesøk, narkotikasøk eller opprettholdelse av offentlig orden mv; og
- Hensynet til artsmangfoldets opprettholdelse. Proposisjonen fastholdt som alt nevnt at avl på dyr med uheldige egenskaper ble rammet av § 25 også om gamle raser derved skulle dø ut⁵⁸. Det er ikke sikkert at Proposisjonens synspunkt kan opprettholdes fullt ut dersom påkjenningen/belastningen er nødvendig for å opprettholde ikke bare enkeltraser, men hele dyrearter eller grupper av dyrearter.

Derimot finner tingretten ingen holdepunkter i dyrevelferdsloven eller dens forarbeider for at det ved de ulikeartede interesseavveininger som avlsbestemmelsen inneholder kan tillegges noen egenverdi til om avlen bidrar til å holde en dyrerace *"ren"* eller ei.

⁵⁶ Proposisjonen s 94 – JU s 399.

⁵⁷ Innstillingens s 40 – JU s 271.

⁵⁸ Proposisjonen s 70 – JU s 371.



Tvert om fremhevet prop 128 som er fordel ved presiseringen av personkretsen for forskriftshjemmelen i § 25 fjerde ledd at man derved ville kunne stille avlskrav også overfor dyr som ikke er definert som en ren rase⁵⁹, uten å samtidig antyde at det kan være aktuelt å stille innholdsmessige ulike krav til avl innenfor og utenfor rasestandarder. Heller ikke Dyrevelferdsmeldingens uttrykte bekymring for at avl ut fra eksteriøre rasestandarder for hund "*i mange tilfelle (har) gitt økt risiko for skade og sykdom og medført redusert velferd*"⁶⁰ la særskilt vekt på "*rasehensynet*". Det samme gjelder Dyrevelferdsmeldingens påpekning av "*avl på hunder med defekter for å oppfylle rasestandard*" og "*avl mellom nære slektninger, fare for arvelige lidelser*" som avlsutfordringer⁶¹.

Seksjonssjef Knævelsrud i Mattilsynet bygget i sin sakkyndige uttalelse av 12 oktober 2021 blant annet på at avl av alle hunderaser er tillatt, fordi lovgiver ikke har forbudt noen hunderase verken ved dyrevernløvene av 1935 og 1974 eller ved dyrevelferdsloven av 2009⁶². Etter tingrettens syn bygger dette syn på en misforståelse av både den enkelte rasehund-protokolls gjennomslag overfor dyrevelferdslovens krav, og av rollefordelingen mellom lovgiver og Mattilsynet som ansvarlig tilsynsorgan etter lovens § 30.

5.4.5 "Føre var"- eller forsiktighetsprinsippet

Generalklausulen i dyrevelferdslovens § 3 krever endelig at dyr skal "*beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger*". Generalklausulen krever derved tiltak allerede når det foreligger "*fare for*" unødige påkjenninger og belastninger for dyr – det er ikke noe vilkår at påkjenningene eller belastningene skal inntreffe først. Forarbeidene viser at generalklausulens forsiktighets- eller "*føre var*"-prinsipp var tilsiktet fra lovgivers side⁶³. Også juridisk teori bygger på at dyrevelferdsloven inneholder et slikt prinsipp⁶⁴.

Etter tingrettens syn må dette forstås slik at også dyrevelferdslovens avlsbestemmelse inneholder et forsiktighets- eller "*føre var*"-prinsipp dersom man mangler kunnskap om forhold som kan ha betydning for dyrevelferden.

5.4.6 Gjelder avlsbestemmelsen bare "de helse- og velferdsmessige konsekvenser for det enkelte dyret"?

I Proposisjonens gjengivelse av Høringsnotatets innhold heter det⁶⁵:

"Det ble videre påpekt at eventuelle andre aspekter av avl og bioteknologi enn de helse- og velferdsmessige konsekvensene for det enkelte dyret, ville ligge utenfor denne bestemmelsen."

⁵⁹ Prop 128 s 10 – JU s 444.

⁶⁰ Dyrevelferdsmeldingen s 156 – JU s 184.

⁶¹ Dyrevelferdsmeldingen s 170 – JU s 198.

⁶² U s 1528 og s 1529.

⁶³ Jf Dyrevelferdsmeldingen s 22 – JU s 50 og Proposisjonen s 94 – JU s 399.

⁶⁴ Jf Stenevik med flere, Dyrevelferdsloven kommentarutgave, Juridika.no s 38 – JU s 772; og Kjellevold Bryggjeld, Karnov Lovkommentar til § 3 note 3, sjette avsnitt.

⁶⁵ Proposisjonen s 69 – JU s 370.



Tingretten har vurdert særskilt hvilken betydning uttalelsen eventuelt bør tillegges ved tolkingen av avlsbestemmelsens vilkår og rekkevidde, og derigjennom for utfallet av saken her som er anlagt på rasenivå. Da spørsmålet ikke ble særskilt belyst under hovedforhandlingen, ble partene bedt om å uttale seg om spørsmålet gjennom rettens brev av 16 desember 2021⁶⁶. Frist for eventuelle merknader ble satt til 10 januar, med frist for eventuelle avsluttende merknader til 17 januar 2022.

Dyrebeskyttelsen har i det vesentlige anført at avlsbestemmelsens påbud og forbud ikke er begrenset til å bare omfatte enkeltdyr. Høringsnotatets avsnitt snevrer inn avlsbestemmelsens vilkårs-side ved at eventuelle andre aspekter ved avl enn helse- og velferdsmessige konsekvenser som etiske aspekter ved eksempelvis bioteknologi faller utenfor, men ikke slagvidden av bestemmelsens rettsfølger dersom vilkårene er oppfylt.

Allerede ordlyden i § 25 annet ledd benytter flertallsformen om både "*dyrs fysiske og mentale funksjoner*" og "*dyrs mulighet til å utøve naturlig atferd*" – bestemmelsen favner derved ikke bare enkeltdyr. Proposisjonens avsnitt umiddelbart før det avsnitt retten tar opp fremhever "... som viktig å hindre at raser avles frem og oppformerer i strid med prinsippene i denne bestemmelsen". I den etterfølgende Prop 128 s 9 "*presiserer* (departementet) at § 25 omfatter alle dyrearter" og også omfatter "*avl på grupper av dyr som ikke defineres som en ren rase*".⁶⁷ I tillegg tilsier reelle tilsyn at en innholdsmessig ulik rettslig regulering av avl på gruppe- og individnivå mangler mening der forhold på gruppenivå innebærer reelle og konkrete risikoutslag for alle gruppens dyr på individnivå.

De Saksøkte har i det vesentlige anført at forutsetningen for all avl er at det bare avles på friske dyr. Begge Raser har i dag et tilstrekkelig antall robuste dyr med god funksjon og helse. § 25 må forstås i tre deler:

- Avlens overordnede mål: Første ledd krever at avlens formål skal fremme positive egenskaper som gir god funksjon og helse, slik Klubbene har gjort ved å utforme strenge kriterier, standarder og avlsmål for å bedre hundehelsen gjennom avl;
- De konkrete virkninger av en bestemt avl: Annet ledd forbyr avl som endrer eller viderefører arveanlegg i negativ retning. De saksøkte unngår dette gjennom sine standarder og avlsmål mv, og gjennom bruk av tester, stamtavler og avlsprogram; og
- Hvilke individer som benyttes i en konkret parring: Tredje ledd innebærer etter sin ordlyd et avlsforbud på individnivå, etter en konkret vurdering av det enkelte individs helse og arveanlegg. En hel rase vil ikke ha samme arveanlegg eller helsetilstand.

⁶⁶ Dok nr 128 – 32.

⁶⁷ JU s 443.



Dyrevelferdsbegrepet er sentralt for dyrevelferdsloven som sådan etter formålsbestemmelsen i § 1, og derigjennom også for avlsbestemmelsen i § 25. Dyrevelferdsbegrepet knytter an til det enkelte individs tilstand, og *"er ikke uten videre mulig å overføre ... til en gruppe dyr"*, som besetningen i et fjøs eller i en fiskemerd.⁶⁸ Avlsbestemmelsen må følgelig anvendes på konkret individnivå; ikke på rase- eller besetningsnivå.

Tingretten har kommet til at Høringsnotatets avgrensning av hvilke *"aspekter av avl og bioteknologi (som) ville ligge utenfor denne bestemmelsen"* ikke får selvstendig betydning for vurderingen av saken her:

Tingretten er enig med Dyrebeskyttelsen i at Høringsnotatets aspekt-avgrensning retter seg mot avlsbestemmelsens vilkårsside, og ikke mot bestemmelsens rettsfølgeside. Dette betyr at det ved vurderingen av om avlsbestemmelsen er overtrådt bare skal ses hen til avlens helse- og velferdsmessige konsekvenser for det enkelte dyr; ikke til eventuelle andre aspekter som eksempelvis avlsmål om å gi hundene bedre jaktegenskaper eller mindre allergener som kan fremkalle allergiske reaksjoner hos mennesker, eller avlsmåls eventuelle etiske dilemmaer. Et mulig slikt dilemma kan være mål om å avle blinde verpehøns (for å begrense hakking i hønsehuset).

Høringsnotatet klargjør samtidig særskilt at bedømmelsen av avlens helse- og velferdsmessige konsekvenser ikke bygger på populasjonens gjennomsnitt - også de individer i et fjøs eller en merd som kommer dårligst ut skal ligge innenfor lovens krav.⁶⁹

Tingrettens rettsanvendelse på dette punkt bygger blant annet på

- at ordlyden i § 25 ikke gir holdepunkter for at bestemmelsen bare gir anvisning på rettsfølger på individnivå; ikke på populasjons- eller rasenivå;
- at Proposisjonen fremhever i avsnittet umiddelbart før omtalen av Høringsnotatets aspekt-avgrensning at Høringsnotatet også *"fremhevet som viktig å hindre at raser avles frem og oppformeres i strid med prinsippene i denne bestemmelsen"*.⁷⁰ Dette tilsier med styrke at avlsbestemmelsens rettsfølge også skulle kunne omfatte populasjoner eller raser – gitt at rettsvilkårene finnes oppfylt i det enkelte tilfelle. Unnlattelsen av å gjenta eller utdype Høringsnotatets aspekt-avgrensning i Proposisjonen eller Innstillingen tilsier at lovgiver ikke så noen motstrid mellom disse to avsnitt;
- at den etterfølgende Prop 128 *"presiserer at § 25 omfatter alle dyrearter"* og også *"avl på grupper av dyr som ikke defineres som en ren rase"*.⁷¹ og

⁶⁸ Høringsnotatet s 65, tredje avsnitt.

⁶⁹ Høringsnotatet s 65, tredje avsnitt.

⁷⁰ Proposisjonen s 69 - JU s 370.

⁷¹ JU s 443.



- at vektige reelle hensyn tilsier at avlsbestemmelsen bør kunne gis rettsvirkning på rase- eller populasjonsnivå dersom bestemmelsens vilkår er oppfylt på slikt nivå.

6 Tingrettens bevisvurdering

6.1 Innledning

Partene har vært enige om at det i begge Raser både finnes enkeltteksemplarer som er helt friske, og enkeltteksemplarer som er veldig syke. Partenes enighet løser ikke saken, som er anlagt på rasenivå og ikke på enkelt dyr-nivå.

Innholdet i dyrevelferdslovens begrep "*dyrevelferd*" er komplekst. Ulike fagpersoner kan gi det ulikt innhold, samtidig som innholdet også kan endre seg over tid. En mulig definisjon kan ifølge Proposisjonen være "*individets subjektive opplevelse av sin mentale og fysiske tilstand som følge av dets forsøk på å mestre sitt miljø.*"⁷² Begrepet tar derved utvilsomt utgangspunkt i det enkelte dyr og dettes situasjon sammenholdt med menneskers eventuelle ivaretagende tiltak; ikke i situasjonen på populasjons-, rase- eller artsnivå.

Dyrevelferdsbegrepet er sentralt i dyrevelferdsloven som sådan, jf både lovens navn og formålsbestemmelsen i § 1. Imidlertid benyttes ikke begrepet direkte i avlsbestemmelsen i § 25, som er knyttet til "*arveanlegg (som) påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt*", reduksjon av "*mulighet til å utøve naturlig atferd*", eller vekker allmenne etiske reaksjoner. Søksmålet her lar seg derfor ikke løse bare ut fra overveielser tilknyttet individenes eller Rasenes "*dyrevelferd*", isolert sett.

Det finnes få representative kvantitative undersøkelser av Rasenes helse- eller dyrevelferds-situasjon i Norge. I saken er derfor lagt frem flere slike undersøkelser fra andre europeiske land, herunder England hvor begge Rasers rasestandard administreres. I tillegg har Partene ført sakkyndige vitner fra både England, Sverige og Norge. I det store og hele har Partene og deres eksperter gitt en innholdsmessig sammenfallende beskrivelse av Rasenes helsesituasjon, jf nedenfor.

Tingretten finner det mest sannsynlig at kvantitative undersøkelser fra andre europeiske land er egnet til å kaste lys over Rasenes faktiske situasjon også i Norge, selv om det ikke kan utelukkes at det kliniske sykdomsbildet kan være litt annerledes i Norge:

- Dels er begge Rasers rasestandard sammenfallende i de europeiske land undersøkelsene stammer fra; og
- Dels bygger tingretten etter hovedforhandlingen på at avl av Rasene i Norge i vid utstrekning skjer ved hjelp av avlsdyr eller sæd hentet fra andre europeiske land i

⁷² Proposisjonen s 19 – JU s 311.



Norge, som et tiltak for å begrense innavl i Norge. For det første vises her til Oppdretternes forklaringer om egen avlspraksis. For det andre opplyser tilsvaret at 55 % av alle Cavalier-kull registrert i NKK i årene 2010-2020 hadde minst en avlshund med opprinnelse utenfor Norge⁷³. For det tredje vises til styrets enstemmig vedtatte forslag til vedtak i Cavalierklubbens årsmøte 2 juni 2018 om å likevel ikke starte et kryssavlsprosjekt, der det heter⁷⁴:

"De norske populasjonen av cavalier er i sin nedstamming og avlsmateriale nesten identisk med genpoolen i England, Sverige og en del andre europeiske land. Det er heller ingen andre observasjoner eller fakta som skulle tilsi at situasjonen er mer alvorlig her enn i andre land."

Det kom heller ikke frem andre forhold under hovedforhandlingen som tilsier at Rasenes situasjon i Norge gjennomgående eller mest sannsynlig er vesentlig bedre enn i andre europeiske land det er naturlig å sammenligne med⁷⁵.

En siste innledende observasjon er at hovedtyngden av det fremlagte forskningsmaterialet har blitt ferdigstilt etter at dyrevelferdsloven trådte i kraft 1 januar 2010. Materialet utgjør derved ny kunnskap sammenlignet med grunnlaget da dyrevelferdsloven ble vedtatt sommeren 2009.

Tingretten går så over til å se nærmere på den sannsynliggjorte helse- og dyrevelferds-situasjon for henholdsvis Cavalier og Bulldog:

6.2. Cavalier

Cavaliers helsesituasjon ble særlig belyst av professor Clare Rusbridge fra Surrey; professor Jens Häggström fra Uppsala; og veterinær kardiolog Liva Vatne fra Oslo. Tre arvelige sykdomstilstander ble særlig fremhevet:

6.2.1 *CM ("Chiari-like Malformation")*⁷⁶

CM betegner en genetisk, arvelig tilstand der hodeskallens innvendige volum er utilstrekkelig til å romme volumet av dyrets hjerne og den forlengede marg. Deler av lillehjernen og den forlengede marg kan danne et brokk mot ryggmargen. Tilstanden skyldes at sømmene mellom hodeskallens beindeler lukkes og vokser sammen før hunden er ferdig utviklet⁷⁷. Hos Cavalier er innvendig skalle volum redusert mest i skallens forkant. Det blir for liten plass til nervevevet, noe som kan føre til et smertesyndrom (CM-P) og til syringomyeli, jf mer utførlig nedenfor.

⁷³ U s 935 og Indrebøs forklaring.

⁷⁴ U s 687.

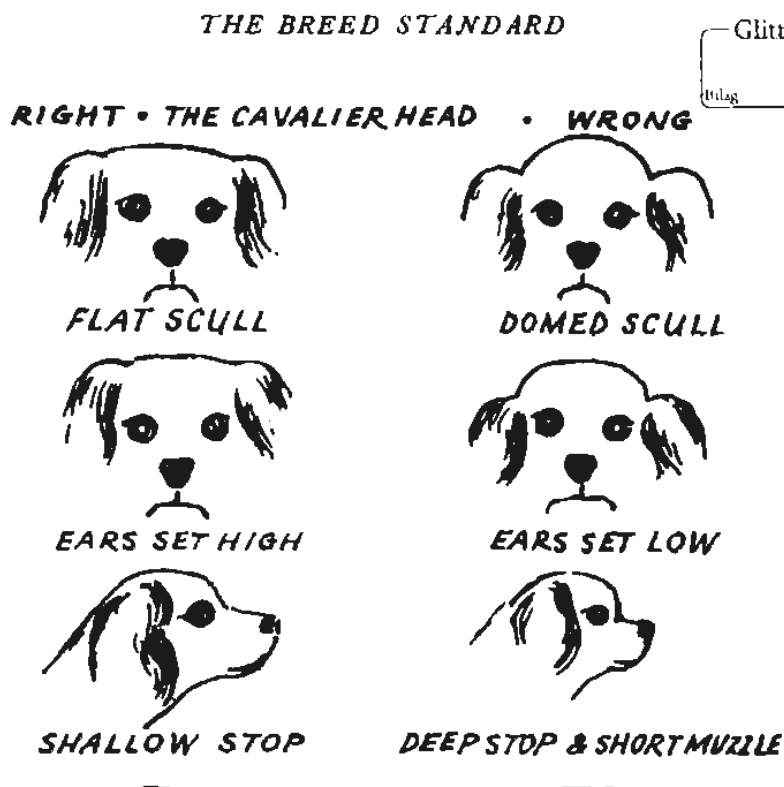
⁷⁵ Slik også Knævelsrud i tilleggserklæring – U s 1533.

⁷⁶ Retten har for CM og SM særlig bygget på professor Rusbridge' erklæring av 26 september 2021 - U s 1432-47.

⁷⁷ Jf U s 1433.



Tilstanden kan gjenkjennes visuelt ved at dyr med CM er mindre og har kortere snute og brattere panne enn dyr uten CM. Professor Rusbridge benevnte hodeformen for Cavalier uten CM som "*traditional*", fordi dette var rasens rasemessig "*korrekte*" hodeform i 1960- og 1970 – årene⁷⁸. Forskjellen synliggjøres gjennom denne fremstilling av "*korrekte*" og "*ukorrekte*" ansiktstrekk og -proporsjoner for Cavalier pr 1964⁷⁹.



I dag har tilnærmet alle Cavalierer CM i en eller annen grad. Blant annet fordi det ikke finnes noen sikker diagnostisk test for CM forklarte professor Rusbridge at hun likevel bare benytter 92 % som utbredelsesgrad i vitenskapelig sammenheng⁸⁰. Også andre kortsnutede hunderaser har en overhyppighet av CM, men Cavalier rammes særskilt fordi den også har en relativt sett for stor hjerne – tilsvarende hjernen til en omtrent dobbelt så tung hund som den selv.

13 november 2017 besvarte NKK Mattilsynets spørsmål om det fantes hunderaser med "*særs store helseutfordringer*", med at "*nærmere alle cavalierer (har) chiari-like malformation (trenger ikke gi symptomer, men mistenkes å spille en rolle), ...*"⁸¹.

⁷⁸ U s 1434.

⁷⁹ Utdrag av U s 2286. Hentet fra boken Stenning, E.M. *Cavalier King Charles Spaniels*, W.& G. Foyle Ltd. London, Great Britain, 1964.

⁸⁰ U s 1434.

⁸¹ U s 602.

Ikke alle Cavalierer får påvisbare smerter eller andre kliniske symptomer av sin CM (såkalt CM-P for "*Pain*"). Smerte er en subjektiv opplevelse, som ikke alltid kommer til syne gjennom målbare endringer i fysiologi eller adferd. CM-P utvikles dessuten over tid. Professor Rusbridge forklarte at CM-P antakelig er underrapportert, av flere grunner: Dels tilskriver veterinærer bare knapt 2 % av Cavalierers smertesymptomer til CM-P eller SM, men heller benytter upresise diagnoser eller diagnoser som ikke innebærer smerte når tilstanden er stabilisert, som spondylose. Dels diagnostiseres mange Cavalierer med smertesymptomer som både har CM-P og SM, med SM alene. En undersøkelse av 500 Cavalierer som ble fremstilt for to engelske neurologiavdelinger fra september 2013 til september 2017 viste at 62,4% hadde adferdsmessige tegn på smerte og 47,6 % viste smerte ved berøring ("*spinal pain*"). Av de smertepåvirkede hundene ble 43,2 % diagnostisert med SM; 14,8 % med ortopediske årsaker; 12,0 % med intervertebral skivesykdom; og 11,2 % med CM-P uten samtidig SM⁸². Undersøkelsen er ikke representativ for CM-P-utbredelsen for Cavalier på rasenivå fordi ikke alle Cavalierer fremstilles for nevrologisk undersøkelse. Men tingretten finner at undersøkelsens fordeling mellom smerteårsaker kan belyse forekomsten av CM-P.

Selv om det ikke er gjort egne norske undersøkelser, finner tingretten det mest sannsynlig at forekomsten i Norge ikke ligger vesentlig under de land man jevnlig utveksler genmateriale med, dvs rundt 15-20 %.

CM-P er ikke dødelig, men kan heller ikke helbredes. Skallens hulrom kan utvides i bakkant gjennom kirurgi, som både er kostbar og innebærer risiko for lidelse og død. Videre kan smertesymptomer lindres medikamentelt, men medikamentene må ofte gis 1-3 ganger daglig og mange hunder krever en kombinasjon av flere preparater. Smertebehandling gir likevel ikke alle hunder med CM-P tilfredsstillende livskvalitet. To mindre undersøkelser fra England og Danmark antyder at ca 15-20 % av hunder med CM-P blir avlivet på grunn av tilstanden⁸³.

CM er arvelig, og synes knyttet til flere gener som påvirker skallens utvikling fra foster til fullvoksen hund. En enkel genetisk kartleggingstest mangler, og kan av samme grunn heller ikke påregnes utviklet. I tillegg kommer en reell risiko for at alle Cavalierer i dag vil være genetisk disponert for CM, slik at den ikke uten videre kan avles bort⁸⁴.

6.2.2 SM (*Syringomyeli*)⁸⁵

SM er en tilstand der det hunden får cyster eller væskefylte hulrom i ryggmargen, som over tid kan ødelegge nervebaner. Hos mennesker er medfødt forekomst åtte - ti tilfeller pr

⁸² U s 1436-37.

⁸³ U s 1438.

⁸⁴ U s 1442.

⁸⁵ Retten har her særlig bygget på professor Rusbridges erklæring



100 000, men ca 20 % etter ryggmargskade⁸⁶. SM kan skyldes flere forhold, men kortsnutede hunder og hunder med relativt stor hjerne som Cavalier har en forhøyet risiko. De dårlige plassforholdene for hjernen fører til at nervevev klemmes sammen. Dette forstyrrer/blokkerer sirkulasjonen av spinal- og hjernevæske, slik at denne akkumuleres i cyster i ryggmargen⁸⁷.

SM diagnostiseres sikkert med MRI, men dette er en kostbar undersøkelse som heller ikke tilbys over hele landet. Rusbridge anbefaler undersøkelse av avlshunder før første parring og igjen når hunden er fem år. Det arbeides med å utvikle billigere og mer tilgjengelig diagnostikk (CT-scan).

Utbredelsen av SM øker med hundens alder. Dersom cyster større eller lik fire millimeter diagnostiseres som SM, vil ca 25 % av Cavalier ha SM ved fylte ett år, og andelen ha økt til ca 70 % ved fylte fem år⁸⁸. Det er mest sannsynlig at tilsvarende også vil gjelde norske Cavalier. SM vil kunne gi både nevrologiske og/eller motoriske symptomer, avhengig av hvor i ryggmargen cysten(e) sitter.

Ikke alle Cavalier med SM får alvorlige kliniske symptomer – såkalt SM-S. Professor Rusbridge viste til en spørreundersøkelse utført i Danmark i 2007, der samtlige eiere av seks år gamle Cavalier i Danmark ble kontaktet. Undersøkelsen viste at 15,4 % av hundene hadde symptomer forenlig med SM-S. Svarprosenten var 56 %. Professor Rusbridge anslo samlet at minst 22 % av SM-rammede Cavalier får alvorlige kliniske symptomer⁸⁹, og tingretten legger anslaget til grunn som mest sannsynlig.

Fordi et flertall av Cavalier med SM også vil ha CM-P, skilte professor Rusbridge i sin erklæring mellom symptomutbredelse for Cavalier som har både CM-P og SM, og den mindre gruppen Cavalier som har kliniske symptomer av SM uten samtidig CM-P, jf følgende tabell over utbredelse av ulike symptomer⁹⁰:

Kliniske symptomer	Utbredelse for dyr med CM-P og SM	Utbredelse for dyr med symptomatisk SM (SM-S) uten CM-P
Fantomkløe	43%	67 %
Skjev ryggrad	18 %	27 %
Muskulær svekkelse	25 %	39 %
Muskelatrofi	4 %	6 %
Svekket evne til å gå normalt	10 %	15 %

⁸⁶ Kilde nhl.no.

⁸⁷ U s 1438 siste to avsnitt – s 1439 første avsnitt.

⁸⁸ U s 1439-40.

⁸⁹ U s 1440 første avsnitt.

⁹⁰ Utdrag av tabell oversatt av retten – U s 1442.



Under hovedforhandlingen forklarte professor Rusbridge videre om kliniske tegn, at av Cavalierer med CM-P eller SM-S

- Gir 65 % lyd fra seg når de løftes;
- Har 55 % smerte når de klappes;
- Har 38 % bevegelseshindring/intoleranse;
- Motsetter 28 % seg å bli klødd;
- Har 36 % vansker med å hoppe eller gå i trapper;
- Viser 28 % endrer adferd;
- Viser 23 % motvilje mot bevegelse; og
- Har 22 % søvnforstyrrelser.

SM er forårsaket av CM og kan ikke helbredes. Symptomer som smerter og fantomkløe kan reduseres, men ikke fjernes ved hjelp av medikamenter. Symptomer som svekkelse av muskler og evne til å bevege seg er vanligvis varige fordi ryggmargen vil være varig skadet, samtidig som fysioterapi og vanntrening kan styrke gjenværende funksjon og styrke. Kirurgiske inngrep vil sjelden kunne reversere kliniske symptomer, men vil kunne redusere dyrets smerter eller behov for medikamenter.

Også SM er arvelig, og symptomatisk SM har antakelig høy arvelighet. Det antas at tilstanden er knyttet til to identifiserte regioner på to kromosomer, men den påvirkes også av andre genetiske faktorer. Avl på dyr uten SM reduserer risikoen for at avkommet utvikler SM. Samtidig utvikler mange dyr SM mellom fylte ett og fem års alder; dvs etter ordinær avlsdebut. Det ble hevdet under hovedforhandlingen at SM vil kunne avles bort fra Cavalier over tid, forutsatt at alle rasens individer kartlegges, at resultatene gjøres styrende for avlen på rasenivå, og at det utvikles rimeligere og mer tilgjengelige kartleggingsverktøy enn hva som finnes i dag⁹¹. Realismen i disse forutsetninger vurderes nærmere i pkt 7.2.2 nedenfor.

6.2.3 MMVD ("Myxomatous Mitral Valve Disease")⁹²

MMVD er en arvelig sykdom som medfører fortykning av hjerteklaffene mellom venstre forkammer og hjertekammer med lekkasje og tilhørende tilbakeslag av blod fra venstre hjertekammer tilbake til forkammeret til følge. MMVD kan ramme mange raser og arter. Hos mennesker rammes mellom 0,6 og 2,4 % av befolkningen av MMVD⁹³.

MMVD står for opp mot 75 % av alle hjertesykdommer hos hunder, og er derfor hunders mest utbredte hjertesykdom. Sykdommen utvikler seg over tid. For Cavalier finner tingretten sannsynliggjort at rasen både har særlig høy forekomst av MMVD, og at

⁹¹ Mer utførlig om avlsrisiko mv for SM viser tingretten til professor Rusbridge's erklæring - U s 1442-55; professor Vangens erklæring - U s 1451; og veterinær PhD Indrebøs erklæring - U s 1469.

⁹² Retten har for MMVD særlig bygget på professor Håggstrøms erklæring av 14 august 2021 - U s 1415-20 og veterinær kardiolog Vatnes erklæring av 9 september 2021 - U s 2261-62.

⁹³ Professor Håggstrøms erklæring - U s 1416.



sykdommen debuterer i yngre alder for Cavalier enn for mange andre hunderaser. For Cavalier øker utbredelsen av MMVD med ca 10 % pr leveår; slik at 10 % av alle Cavalier har MMVD ved ett års alder; 20 % ved to års alder, 30 % ved tre års alder osv. MMVD kommer tidligere til syne for hannene enn for tispene, samtidig som det er mer sannsynlig at avkom av foreldre som utviklet MMVD sent også selv utvikler MMVD sent⁹⁴. Ved 10 års alder vil altså så godt som alle levende Cavalier ha utviklet MMVD.

MMVD graderes best ved hjelp av ultralyd. Norge har underskudd på erfarne radiologer, men tilstanden kan også identifiseres med tilstrekkelig sikkerhet gjennom påvisning av en blåselyd/bilyd ved auskultasjon (bruk av stetoskop).

Sykdomsforløpet for MMVD kan deles inn i

- Preklinisk fase B1: Hørbar bilyd og påleiring på hjerteklaffen, men ikke forstørret hjertekammer. B1-fasen medisineres ikke særskilt, og dyret er heller ikke klinisk "sykt". Medianvarigheten av B1-fasen er ca 400 dager;
- Preklinisk fase B2: Lekasje og forstørret hjertekammer, men uten at dyret utvikler alvorlig sirkulasjonsforstyrrelse med væske i lungene. B2-fasen medisineres med tablett to ganger daglig. Denne dobler B2-fasens medianvarighet fra 400 til 800 dager, og øker derved den samlede prekliniske fase fra ca 800 til ca 1200 dager; og
- Klinisk fase innebærer at dyret får pusteproblemer på grunn av sirkulasjonssvikt med væske i lungene (ødem), og krever medikamentell og væskeutdrivende behandling. Mer enn 50 % av individer dør eller blir avlivet innen ett år fra klinisk fase begynner.

Kombinasjonen høy forekomst og tidlig sykdomsdebut innebærer at så mange som halvparten av alle Cavalier dør eller blir avlivet på grunn av hjertesvikt - oftest ved mellom seks og 10 års alder eller høyere. Cavaliers gjennomsnittlige levealder er åtte år, som er ett år høyere enn gjennomsnittet for alle hunderaser, men antakelig ikke spesielt høyt for en hund av denne størrelsen. Et antall Cavalier dør derfor av noe annet enn MMVD - før de rekker å utvikle sykdommen.

Utviklingen av MMVD påvirkes av genetiske faktorer, mest sannsynlig av flere gener med terskeeffekter. Samtidig mangler et kommersielt tilgjengelig genetisk kartleggingsverktøy for MMVD⁹⁵. I Norge og flere land arbeides det derfor med økt debutalder i avlsprogram for Cavalier for at hunder med tidlig manifestasjon av MMVD ikke benyttes i avl.

6.2.4 Andre helseutfordringer for Cavalier

Etter hovedforhandlingen finner tingretten mest sannsynlig at Cavalier også har overhyppighet av andre sykdomstilstander enn CM-P, SM-S og MMVD, særlig "*Episodic Falling Syndrome*" og "*Curly Coated Eye Syndrome*" som begge er arvelige og

⁹⁴ Professor Håggstrøms erklæring – U s 1419.

⁹⁵ U s 1419.



genbestemte lidelser. Tingretten går ikke nærmere inn på disse, i det de ikke får selvstendig betydning for søksmålets utfall.

6.3 Bulldog

Bulldog benevnes en "*brachycephal*" rase på grunn av dens korte og brede hodeskalle og flate snute. En definisjon av brachycephali omfatter hunder der skallens bredde overstiger 80 % av skallens lengde. Bulldogens hodeutvikling i Norge kan illustreres med to vinnende utstillingshunder fotografert med 110 års mellomrom:⁹⁶

Engelsk bulldog 1904 og 2014



En alternativ illustrasjon kan være denne sammenstillingen av tre antatt europeiske bulldog-kranier fra henholdsvis ca 1900-1920; 1971 (født 1963) og 1993 (født 1985)⁹⁷:

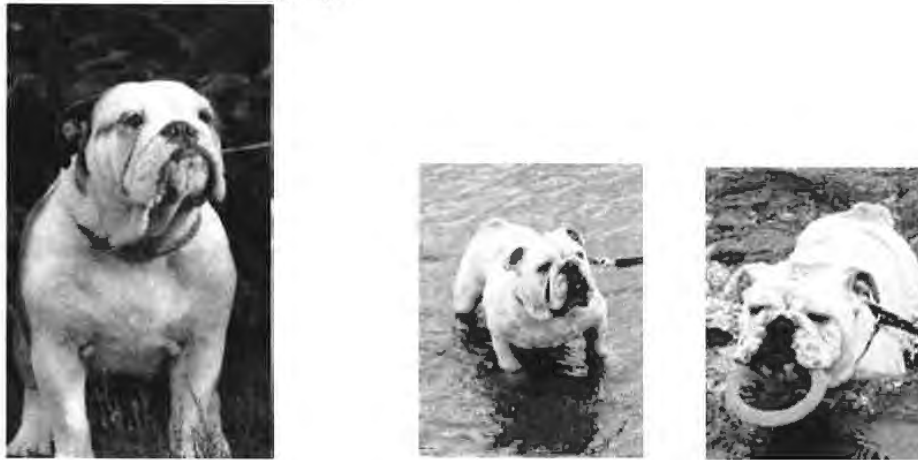


photograph by Natural History Museum Bern

⁹⁶ U s 406. Bildet fra Skandinavisk hundeutstilling i Kristiania i juni 1904 er hentet fra Hunder og hundesport gjennom 100 år – Norsk Kennel Klub 100 år, 1998, s 35.

⁹⁷ Fra stevningen - U s 22.

Sakkyndig Indrebøs tilleggserklæring viser bilder av bulldog fra USA med "svært ekstreme detaljer", sammenholdt med to norske premierte bulldoger fra en av Oppdretternes kennel⁹⁸. De amerikanske eksemplarene er åpenbart ikke representative for rasen i Norge, og utelates her. Derimot gjengis de to norske eksemplarene:



Bulldogens helsesituasjon ble særlig belyst av veterinær Susanne Solbakk fra Frogner i Akershus⁹⁹, professor Jane Ladlow fra Cambridge¹⁰⁰, og veterinær PhD Astrid Indrebø fra Oslo¹⁰¹. I saken er særlig to helsetilstander knyttet til bulldogens brachycephale hodeform fremhevet:

6.3.1 BOAS ("*Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome*")

Hunder puster normalt gjennom nesen, men vil puste gjennom munnen under fysisk anstrengelse, når den er opphisset eller skal kvitte seg med overskuddsvarme (pesing). Som navnet angir, er BOAS et syndrom som skyldes redusert passasje av luft gjennom de øvre luftveier fordi disse blokkeres i større eller mindre grad av bløtvev – eksempelvis i den sammentrykte nesen, gjennom for lang og for tykk bløt gane, for liten diameter på luftrøret, innsnevrede nesebor¹⁰² mv. Overvekt kan forsterke BOAS. Forholdet mellom kranie- og snutelengde ("*craniofacial ratio*") og nakkeomkrets kan også ha betydning for påvirkningsgraden av BOAS, men noen entydig sammenheng her mangler siden påvirkningsgraden kan variere betydelig mellom individer med samme kranie/snute forhold og nakkeomkrets.

Kliniske symptomer på obstruerte luftveier inkluderer snorkelyder fra nese/nesesvelg, hveselyder fra svelg, anstrengt eller rask pust, redusert utholdenhet, søvnproblemer og pustestans. Dels må hunden bruke mer kraft for å få luft til lungene, og kunne oppleve å

⁹⁸ U s 1523-24 – Lcna Hauglands kennel Kalagera.

⁹⁹ Erklæring av 21 september 2021 – U s 1401-14 og tilleggserklæring av 26 oktober 2021 – U s 2304-06.

¹⁰⁰ Erklæring av 15 oktober 2021 – U s 2273 -76.

¹⁰¹ Tilleggserklæring U s 1521.

¹⁰² Fotografier av ulike grader av innsnevrede nesebor – se U s 1133.

måtte kjempe for å få luft til å puste¹⁰³. Dels kan bløtvevet i luftveiene utvide seg som følge av pustevanskene slik at luftveiene blir enda trangere, hvilket forverrer tilstanden ytterligere. I tillegg tåler hunder med BOAS varme og høy luftfuktighet dårligere fordi evnen til temperaturregulering via pusten er svekket, og dyrenes fysiske utholdenhet svekkes av samme grunn. BOAS regnes også som en hovedårsak til at hunden gulper opp eget mageinnhold¹⁰⁴.

BOAS diagnostiseres ofte rundt to-tre års alder eller tidligere. Sykdommen forverres over tid. Samtidig kan vekttap og mosjon også minske symptomene.

Vitnet Ladlow utviklet en metode for kartlegging og gradering av BOAS fra 2007 til 2019. Metoden består av at særskilt sertifisert veterinær lytter på hundens pust før og etter moderat gange på tredemølle i tre minutter på hastighet 4 miles/h. Dette tilsvarer en distanse på 321 meter eller drøyt 100 meter/minutt¹⁰⁵. Hundene graderes fra null til tre der hunder uten hørbar pustehindring selv med stetoskop gis grad 0; hunder med pustehindring som bare høres med stetoskop gis grad 1; hunder der pustehindring ikke er konstant, men hørbar også uten stetoskop gis grad 2; og hunder der konstant pustehindring hørbar uten stetoskop gis grad 3, jf mer utførlig i nedenstående tabell¹⁰⁶:

Grad	Tidspunkt	Respiratoriske lyder	Inspiratorisk anstrengelse	Dyspné, cyanose, synkope
Grad 0	Før belastning	Ikke hørbare	Ikke tilstede	Ikke tilstede
	Etter belastning	Ikke hørbare	Ikke tilstede	Ikke tilstede
Grad I	Før belastning	Ikke hørbar til mild snorking (stertor) og/eller moderat intermitterende nasal snorking når den snuser	Ikke tilstede	Ikke tilstede
	Etter belastning	Mild snorking (stertor) og/eller moderat intermitterende nasal snorking når den snuser, og/eller intermitterende mild snorking når den peser	Ikke tilstede eller mild	Ikke tilstede
Grad II	Før belastning	Mild til moderat snorking (stertor)	Ikke tilstede til moderat	Ikke tilstede
	Etter belastning	Moderat til kraftig snorking (stertor)	Moderat til kraftig og/eller regurgitasjon av skum/spytt	Dyspné. Ingen cyanose eller synkope.
Grad III	Før belastning	Moderat til kraftig snorking (stertor), eller enhver form for hvesing (stridor)	Moderat til kraftig	Dyspné. Kan ha cyanose. Ute av stand til å anstrenge seg.
	Etter belastning	Kraftig snorking (stertor), eller enhver form for hvesing (stridor)	Kraftig og/eller regurgitasjon av skum/spytt	Dyspné. Kan ha cyanose eller synkope.

Tingretten finner Ladlows graderingsmetode allment akseptert og tilstrekkelig verifisert og konsistent.

Ladlow forklarte at hun anser hunder i grad 0 og 1 som klinisk upåvirket av BOAS idet dyrene har "normal mosjonstoleranse" uten svekket livskvalitet eller andre kliniske tegn.

¹⁰³ U 2325 er en tilsynsrapport fra Mattilsynet der en tisse "så ut som buken delvis ble brukt for å puste".

¹⁰⁴ Vitnet Solbaks erklæring – U s 1404.

¹⁰⁵ 4 mi/h x 1609 m : 60 = 107 m/minutt. Etter tre minutter er tilbakelagt distanse 321 m.

¹⁰⁶ U s 1404. Beskrevet av professor Ladlow på U s 2274-75.

Hun anbefaler grad 3 tatt ut av avl. Grad 2 kan avles med varsomhet og bare med grad 0 eller 1-hund, for å ikke redusere rasens genetiske variasjon for mye med tilhørende risiko for opptreden av andre lidelser. Etter noen år, når grad 3-hunder er blitt sjeldne, kan grad 2 splittes i to slik at også hardt berørte grad 2'ere tas ut av avlen¹⁰⁷.

Vitnet Solbakk mente på sin side at en hund som får anstrengt pust etter så lett og kortvarig aktivitet som testen innebærer ikke er en klinisk normal hund, mens vitnet Indrebø mente at en hund med BOAS-gradering 1 ikke har "*dyrevelferdsmessige signifikante plager av sykdommen sin*"¹⁰⁸.

Ladlow var medforfatter i en engelsk undersøkelse offentliggjort i 2017, basert på en ikke nærmere angitt kombinasjon av hunder fremstilt for undersøkelse på klinikk, forskningsvillige eieres eller oppdretteres hunder, og av utstilte hunder i tiden fra september 2013 til september 2016. Av totalt 201 bulldog ble 10,9 % gitt grad 0; 37,8 % gitt grad 1; 38,8 % gitt grad 2 og 12,4 % gitt grad 3¹⁰⁹. Undersøkelsen viser altså at omtrent halvparten av de engelske bulldogene ble gradert 0 eller 1, og den andre halvparten ble gradert 2 eller 3. Ladlow forklarte under hovedforhandlingen at det i dag ikke lenger er sosialt akseptabelt å stille ut bulldog grad 3 i England, samtidig som avlshanner av grad 0 og 1 oppnår bedre priser enn grad 2.

Solbakk viser til en engelsk studie fra 2016 der 15,2 % ble gitt grad 0; 44,8 % ble gitt grad 1; 24,8 % ble gitt grad 2; og 15,2 % ble gitt grad 3.¹¹⁰ Undersøkelsen omfattet 66 bulldog'er, hvorav 6 ble fremstilt på klinikk for å få vurdert luftveiene.

Fra august 2019 til 8 september 2021 har NKK BOAS-gradert i alt 60 norske bulldog fremstilt på kurs for BOAS-sertifisering av veterinærer etter Ladlows metode. Kursarrangøren ba derfor om å få tilgang til hunder av alle kategorier¹¹¹. Av disse ble 30 % gitt grad 0; 50 % gitt grad 1; 15 % gitt grad 2; og 5 % gitt grad 3¹¹².

Tingretten legger til grunn, at BOAS-fordelingen normalt vil være bedre i en populasjon av utstillingshunder som ønsker å kvalifisere seg for avl, enn i en populasjon av hunder som eier tar til veterinær eller klinikk med mistanke om pusteproblemer. Ingen av disse populasjonene kan anses helt representative på rasenivå. Videre finner tingretten det mest sannsynlig, at ikke alle bulldog-eiere tar hunden sin til veterinær eller klinikk for å undersøke det mange oppfatter som "*rase-typiske*" puste- og snorkelyder¹¹³. Endelig peker

¹⁰⁷ U s 2275 første og annet avsnitt.

¹⁰⁸ U s 1404 og 1408 første avsnitt, sammenholdt med U s 1521.

¹⁰⁹ Liu 2017 – U s 1129-52. Hundevalget på U s 1131, og graderingsfordelingen på U s 1136.

¹¹⁰ U s 1406.

¹¹¹ U s 2275.

¹¹² U s 1467, sammenholdt med U s 1407. Indrebø forklarte under hovedforhandlingen at det pr medio november 2021 var BOAS-gradert ytterligere tre bulldog i Norge – alle med grad 0.

¹¹³ Solbakk U s 1406.



retten på at det er full adgang til å bruke sæd fra hunder i land der BOAS-gradering ikke foretas, i norsk avl. Det samme gjelder for frossen sæd fra døde, ugraderte dyr.

Den kliniske diagnose BOAS synes knyttet til Bulldogens hodeform, og påvirkes av mange gener og miljøfaktorer.

Ladlow forklarte at det arbeides for å utvikle en test for enkelte risikofaktorer knyttet til BOAS. Selv om en slik test eller sett av tester skulle utvikles i løpet av to-tre år som skissert, vil den genetisk fastsatte hodeform antakelig sette klare begrensninger for hvilke kliniske forbedringer avlsarbeid kan oppnå innenfor rasen. Arbeidet vil i alle tilfeller ta lang tid. Dersom BOAS-situasjonen for bulldog ikke forbedres vesentlig i løpet av de neste 10 år mente Ladlow at kryssavl vil være det fornuftige skritt¹¹⁴. Vitnet Knævelsrud fra Mattilsynet forklarte at dersom en brachycephal hund plutselig hadde oppstått ved mutasjon, ville den antakelig omfattes av avlsforbudet i § 25¹¹⁵.

NKK skrev i november 2017 på Mattilsynets spørsmål at det var "svært vanskelig å fatte effektive tiltak i og med at NKK ikke kan vite hvilke hunder som er operert for BOAS, eller som har BOAS uten å være operert. I 2015 sendte NKK en henvendelse til Mattilsynet der vi henstilte til innføring av rapportplikt for veterinærer på operasjoner i luftveiene hos brachycephale hunder. Dette kunne blitt et godt verktøy for epidemiologi og mer effektive avistiltak. Dessverre avslo Mattilsynet denne henvendelsen."¹¹⁶

6.3.2 Fødsel av valper og keisersnitt

Evnen til å unnfange og føde valper inngår i en hunds "naturlige funksjoner". Det er samtidig uomtvistet, at Bulldog ofte insemineres kunstig, og – særlig - at valper blir forløst ved forhåndsbestilte eller akutte keisersnitt i vid utstrekning. Dette kan skyldes flere forhold, som tispas smale bekken, forholdsvis store valper, og at en fødende Bulldog med BOAS vil kunne bli særlig belastet av både vektøkningen og den fysiske belastning ved valpefødsel. I tillegg kan bruken av keisersnitt skyldes vanetenkning.

En engelsk undersøkelse viste eksempelvis at 86 % av engelsk Bulldog født fra 2000 til 2010 ble forløst med keisersnitt¹¹⁷. Undersøkelsen som hadde 24 % svarprosent, omfattet svar fra 71 oppdrettere av Bulldog med til sammen 195 tisper og 288 valper. Samtidig viste undersøkelsen også, at Bulldog hadde nest høyeste keisersnittprosent blant alle hunderaser i England – etter den brachycephale Boston terrier på 92,3 %.

¹¹⁴ U s 2275 siste avsnitt – s 2276 første og annet avsnitt.

¹¹⁵ U s 1528.

¹¹⁶ U s 602. NKKs henvendelse og Mattilsynets svar er gjengitt i U s 1465-66.

¹¹⁷ U s 767-72.



NKK har i mange år argumentert mot planlagte keisersnitt. NKKs avlsstrategi for alle raser lærer at planlagte keisersnitt ikke skal foretas, fordi det ikke skal avles på tisper som ikke antas i stand til å føde naturlig. Tisper med to keisersnitt skal ikke pares igjen.

For norsk Bulldog registrert i NKK er oppgitt¹¹⁸

År	% Selvfødende	% Hastekeisersnitt (minst 1 valp født før keisersnitt)	% Planlagte keisersnitt
2011	37,5 %		
2012	-		
2017-2019	28 %	15 %	57 %
2020	39 %	25 %	36 %
2021 (tom. 27 september)	31 %	15 %	54 %

Samlet bygger tingretten på at et flertall av alle norske bulldogvalper har vært forløst ved keisersnitt fra 2011 til 2021. I perioden har andelen planlagte keisersnitt gått noe ned slik NKKs avlsstrategi anbefaler. Samtidig har andelen hastekeisersnitt økt. Et økende antall norske bulldoger har altså forsøkt å føde naturlig de senere år, og ganske mange av disse har ikke fått det til. Hastekeisersnitt kan imidlertid også skyldes annet enn forholdet mellom valpens og fødselskanalens størrelse, som at valpene lå feil, at riene ikke kom i gang, eller at kullet besto av veldig mange eller bare én valp.

6.3.3 Andre helseutfordringer for Bulldog

Bulldog er også utsatt for andre genetisk forankrede lidelser som skjelettlidelser, allergi- og infeksjonsproblemer som følge av rasens mange hudfolder, og "Cherry eye", som er en utvekst på øyet som skyldes prolaps av tårekanalen og som må fjernes kirurgisk. Videre nevnes at en finsk undersøkelse fra 2020 konkluderer med at finske Bulldogs ortopediske vansker antakelig ikke vil kunne avles bort gjennom selektiv avl innenfor rasen¹¹⁹. Tingretten går ikke nærmere inn på disse, i det de ikke får selvstendig betydning for søksmålets utfall.

6.4 Strukturelle trekk ved hundeavl og gjennomførte tiltak

6.4.1 Ca 400 ulike raser

Som blant annet vitnet Knævelsrud fra Mattilsynet fremhever i sin erklæring, særkjennes hundeavl fra avl på de fleste andre arter husdyr ved en inndeling i ca 400 raser som legger stor vekt på eksteriøre rasetrekk. Et særpreget utseende har ofte blitt rendyrket og genene bak blitt befestet gjennom avlsarbeidet, også der resultatet har vært nedsatt funksjon og

¹¹⁸ Indrebø U s 1468, jf Solbakk U s 1409.

¹¹⁹ U s 834-44. Konklusjon på U s 843.



svekket dyrevelferd. Selv om arten hund viser svært stor genetisk variasjon, har hver enkelt rase begrenset genetisk variasjon, og er historisk ofte fundert på en genetisk flaskehals der det har vært avlet på nært beslektede individer. Når mange av de sårbare rasene dertil omfatter få individer, blir den genetiske variasjon lav i enkelte raser¹²⁰.

6.4.2 Fragmentert aktørbilde

Hundeavlen særkjennes også av et fragmentert og sammensatt aktørbilde, bestående av

- Internasjonale og nasjonale kennelklubber;
- Rasehundklubber, som er "raseeier" og forvalter den enkelte hunderase;
- Utstillingsdommere og utstillings/premieringssystemet. For mange raser må en hund være fremvist og premiært på utstilling for å kunne nyttes i avl. I tillegg øker høy premiering etterspørselen etter å bruke dyret i avl. Vitnet Vangen fremholdt både i sin erklæring og forklaring at Cavalierens lille skalle og Bulldogens korte snute har vært utviklet gjennom mer enn 100 års avl, og at dommerne *"i mange tiår har premiært 'kortest mulig' eller 'minst mulig' når rasestandarder sier 'kort' eller 'liten'. Dermed har denne ekstremavlen utviklet rasene i feil retning over tid, med de nevnte helseplager/defekter som resultat."*¹²¹ Det er mest sannsynlig at bruken av utenlandske dommere ved utstillinger har bidratt til å ensrette den enkelte rases eksteriøre særpreg og arveanlegg også over landegrensene;
- Veterinærer vil som kvalifiserte fagpersoner med førstehånds tilgang til dyrene være *"i en unik posisjon til å veilede både oppdrettere, hundeeiere og potensielle valpekjøpere om hvorvidt en hund bør brukes i avl, hvilken rase en valpekjøper bør velge, og hvilke krav en valpekjøper bør sette til oppdretteren, foreldrene til valpen og valpen han kjøper."*¹²² Veterinærer har også særlige forutsetninger for å kunne bidra til at avls-relevante helseopplysninger av høy kvalitet registreres på den enkelte hund. Vitnet Lingaas opplyste i sin erklæring at veterinærer ikke har rett til å spre informasjon om sine kunder eller kunders hunder, samtidig som mange sykdommer registreres med utilstrekkelig klassifisering og spesifisitet¹²³. Vitnet Indrebø fremholdt at NKK har tilrettelagt for at den enkelte veterinær kan legge inn diagnoser for alvorlige arvelige sykdommer direkte inn i Dogweb, men at *"svært få"* veterinærer benytter rapporteringssystemet, som på grunn av veterinærens taushetsplikt krever eiers samtykke¹²⁴. På den annen side er NKK-krediterte veterinærer så vidt skjønnes forpliktet til å innhente eiers forhåndssamtykke til å registrere avls-relevante diagnoser i Dogweb – før undersøkelse foretas¹²⁵. Etter dyrehelsepersonelloven § 21 nr 5 og 6

¹²⁰ U s 1525.

¹²¹ U s 1450. I samme retning NKKs innlegg av oktober 2017 – U s 1487.

¹²² Vitnet Knævelsruds erklæring – U s 1531.

¹²³ U s 1492.

¹²⁴ U s 1470.

¹²⁵ Vitnet Indrebø's erklæring U s 1463.



gjelder ikke veterinærs taushetsplikt etter § 20 når *"tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre"*, eller dersom det i lov eller i medhold av lov er *"uttrykkelig fastsatt eller klart forutsatt at taushetsplikt ikke skal gjelde."* Til sammenligning har veterinærer visstnok plikt til å rapportere sykdom og behandling på individnivå på gårdsbruk.

Minst 1580 veterinærer signerte i juni 2017 et opprop gjennom veterinærforeningen mot uetisk avl av kjæledyr der Cavalierens skallestørrelse ble særlig fremhevet. Oppropet presenterte fire forslag til tiltak fra henholdsvis Mattilsynet, myndighetene, oppdretterne og forbrukerne som *"nødvendige"*¹²⁶. NKK sluttet seg til oppropets fire tiltak i et lengre innlegg sendt Norsk Veterinærtidsskrift i oktober 2017¹²⁷. Innlegget ble imidlertid ikke tatt inn i tidsskriftet;

- Den enkelte oppdretter fatter og gjennomfører den enkelte avlsbeslutning. Det er mest sannsynlig at en stor andel norske hundeoppdrettere spredt ut over hele landet driver *"hobby-avl"* basert på vekslende profesjonalitet og fagkunnskap. Således ble nær 80 % av alle valpekull registrert av NKK i årene 2007-2016 født hos oppdrettere som hadde 3 eller færre kull årlig, og bare 4,2 % av kullene i perioden ble født hos oppdrettere med mer enn åtte kull årlig¹²⁸. Et flertall av de saksøkte Oppdrettere som avga forklaring i tingretten hadde annet arbeid, eller var pensjonister.

Omtrent 50 % av alle norske hunder, hvorav noen blandingshunder, er registrert hos NKK. Det er ikke kjent om det også foregår avl av renrasede hunder utenfor NKK, og i så fall dettes omfang;

- Den enkelte hundekjøper;
- Mattilsynet som tilsynsorgan etter dyrevelferdsloven. På grunnlag av vitnet Knævelsruds erklæring og forklaring legger tingretten til grunn
 - o At Mattilsynet anser det *"ikke aktuelt"* å foreta oppsøkende tilsyn med hundeavl uten bekymringsmeldinger eller andre indikasjoner på konkret overtredelse av avlsbestemmelsen. Samtidig oppfattes tilsyn hos oppdrettere som *"antakelig ikke ... en egnet metode for å påvirke uforsvarlig avl av hund under gjeldende regelverk"*;¹²⁹
 - o At et eventuelt forbud mot avl og eventuelt hold av eksisterende raser vil reise mange og vanskelige spørsmål knyttet til avgrensning og håndheving. "...

¹²⁶ U s 423-27.

¹²⁷ U s 1484-89 (feildatert til oktober 2019, jf vitnet Indrebøs erklæring U s 1478).

¹²⁸ U s 1485.

¹²⁹ Vitnet Knævelsruds erklæring - U s 1528-29.



(I)informasjon og kunnskap er viktigere metoder enn forskrift og tilsyn for å styre hundeavlen i riktig retning";¹³⁰ og

- At det ikke "er aktuelt å forskriftsfeste krav til undersøkelser som ikke er tilgjengelige i praksis, eller å forvente av eller gi pålegg til enkeltoppdrettere at de får utført slike undersøkelser" (om MR-undersøkelser av mulig SM/CM hos Cavalier før og etter deltakelse i avl)¹³¹;

og

- Landbruks- og matdepartementet som har kompetanse til å gi forskrifter etter dyrevelferdsloven § 25 fjerde ledd. Noen norsk forskrift om hundeavl er ennå ikke gitt, men et forslag til forskrift ble lagt frem av Mattilsynet etter at denne sak ble tatt opp til doms. I departementets oppdragsbrev av 11 juli 2019 til Mattilsynet om å utrede og utarbeide forslag til forskrift om hundeavl heter det innledningsvis:¹³²

"Dyrevelferdslovens generelle krav som omhandler avl skal bidra til å fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse. Det er imidlertid en kjensgjerning at avlen for enkelte hunderaser har gått i retning av stadig mer ekstreme varianter av bygningstrekk som samtidig medfører til dels store helsemessige plager."

6.4.3 Særlig om betydningen av frivillige aktører

I tillegg til hundeavlaktørenes antall kommer at mange av disse er frivillige, eller medlemsforeninger basert på frivillig deltakelse. I saken har fremkommet mange uttrykk for at enkeltaktører kan ha sett hen til at frivillige vil kunne velge å forlate organiserte plattformer med i alle fall en viss kontroll og veiledning til fordel for uorganiserte plattformer helt uten tilsyn, om håndhevingen av avlsbestemmelsen blir for rigorøs. Samtidig uttrykkes frykt for at dyrevelferden i så fall vil kunne svekkes ytterligere. Som eksempler her viser tingretten til

- Vitnet Indrebø i sin erklæring¹³³:

"Hvis NKK og raseklubbene ikke får oppdretterne med seg, vil de sannsynligvis fortsette å avle hunder – men utenfor NKK-systemet. Oppdretterne har ikke noe økonomisk å tjene på at hundene er registrert i NKK; for mange raser selges uregistrerte rasehunder og blandingshunder av raser med helseproblemer til høyere priser enn registrerte rasehunder. NKK har ingen kontroll over disse, og helseundersøkelser glimrer i de aller fleste tilfeller med sitt fravær."

Videre opplyser Indrebøs erklæring at alle hunder i Danmark er ID-merket og registrert i Dansk Hunderegister ved lov. Da Dansk Kennel Klubb ("DKK") innførte strenge registreringsrestriksjoner for en rekke raser, falt andelen rasehunder som også var frivillig medlem av DKK drastisk – eksempelvis pr 2018 for Chihuahua til bare 7,7 %; pekingseser til 10,1 %; Shih tzu til 11,6 % og fransk bulldog til 14,7 %. Cavalier og

¹³⁰ Vitnet Knævelsruds erklæring - U s 1530.

¹³¹ Vitnet Knævelsruds tilleggserklæring – U s 2267.

¹³² U s 1504.

¹³³ U s 1475.



Bulldog opprettholdt til sammenligning henholdsvis 40 og 42 % registreringsandel i DKK. Jo lavere registreringsandel i den nasjonale kennelklubb, jo mindre gjennomslag får kennelklubbens rasestandard og avlsarbeid for øvrig for rasen som sådan;

- Vitnet Knævelsrud fra Mattilsynet om dialogen med NKK omkring hundeavl:¹³⁴
"Vi har spesielt tatt opp med NKK i hvilken grad de håndhever regelverket og bruker sanksjoner mot klubber og oppdrettere. Utfordringen er at NKK er en medlemsklubb, der det er frivillig å være med. Strengt krav jager medlemmer bort. Den høye andelen registrerte hunder i NKK er en styrke i Norge. Andelen hunder som ikke er registrert i den nasjonale kennelklubben, er så vidt vi vet mye lavere i land vi kan sammenligne oss med."
- Mattilsynets avslag av 26 oktober 2015 på NKKs forslag om å pålegge veterinærer rapporteringsplikt for BOAS-operasjoner til en åpen database NKK var villig til å foreslå og finansiere drift av (utdrag):¹³⁵
"... Samtidig kan meldeplikten kanskje føre til at avlshunder som har behov for en operasjon for å lette pustebesvær, ikke får dette fordi oppdretteren vil unngå avlssperre på hunden. Det er også en fare for at avlen på uregistrerte hunder øker ytterligere som en konsekvens av avlsrestriksjonene. Obligatorisk ID-merking og registrering av alle hunder vil kunne redusere følgene av dette, og er etter vår mening en forutsetning for at tiltaket skal fungere etter hensikten. Kombinasjonen av meldeplikt på operasjoner og obligatorisk ID-merking kan imidlertid bidra til at en økende andel (usunne) hunder importeres fra utlandet."; og
- Vitnet Ladlow¹³⁶:
"Banning the breeds has also been discussed in the UK. We are concerned that this stops the legitimate registered breeders that promote health and instead there is an increase in unlicensed breeders or dogs are imported often from puppy farms. We are concerned about some of the more extreme cross breeds that we are seeing – the 'micro bullies' and 'pocket bullies' which often have severe breathing and muscular skeletal defects. It seems sensible to initially work with registered health-conscious breeders and improve the health of the registered dogs."

Endelig ga både Cavalierklubbens leder Skarpsno og Bulldogklubbens nestleder Hølen uttrykk for at begge Rasehundklubber ville måtte avvikes om søksmålet førte frem, under hovedforhandlingen. Klubbenes oppdrag ville i så fall ha falt bort, og frivillige kunne ikke forventes å påta seg tillitsverv.

6.4.4 "Urettferdig søksmål"

Flere av de saksøkte fremhevet også det paradoksale og urettferdige i at et søksmål som har til hensikt å fremme dyrehelsen, rettes mot de aktører som i handling har gjort mest for å styrke dyrehelsen. Under hovedforhandlingen fremkom mange eksempler på at NKK og Rasehundklubbene har arbeidet for å bedre dyrehelsen for hund gjennom avl både av Rasene og av andre hunderaser i mange år, og at norske og skandinaviske kennelklubber har vært en pådriver i internasjonale fora for bedret dyrehelse og strengere kontroll med

¹³⁴ Vitnet Knævelsruds erklæring – U s 1531.

¹³⁵ Vitnet Indrebøs erklæring – U s 1465-66.

¹³⁶ Avslutningsvis i sin erklæring – U s 2276.



avl. I sin tilleggserklæring uttalte vitnet Knævelsdrud at *"Mattilsynet opplever NKK som er seriøs aktør som ønsker forsvarlig hundeavl"*, og at *"NKK er aktiv for å fremme sunn hundeavl, både gjennom informasjon, opplæring, internasjonalt arbeid og tiltak rettet mot konkrete problemstillinger, som innavl, BOAS-gradering, og andre utfordringer blant annet innen de to aktuelle rasene."*¹³⁷

Som ikke uttømmende eksempler på NKKs virke nevnes:

- Den enkelte hunderase administreres av en nasjonal rasehundklubb – for Rasene i saken her den engelske rasehundklubben. Både Rasehundklubbene og den enkelte oppdretter av Cavalier og Bulldog er organisasjonsmessig forpliktet til å følge den internasjonale rasestandard i sin avl, og endring av rasestandard forvaltet utenlands krever langvarig innsats gjennom FCI. Opprinnelig krevde eksempelvis rasestandarden for Chihuahua at skallens beindeler ikke skulle ha vokst sammen (såkalte *"åpne fontaneller"*). Som følge av NKKs arbeid ble kravet om åpne fontaneller ikke bare fjernet fra rasestandarden – i dag er åpne fontaneller ekskluderende fra avl for Chihuahua¹³⁸;
- Da FCIs årlige verdensutstilling ble lagt til Kina i 2015, protesterte NKK kraftfullt mot standarden for kinesisk oppdrett av hund for menneskeføde – primært knyttet til manglende dyrevelferd i dyrenes levetid og ved avliving. Etter ekstraordinære generalforsamlinger medførte protestene at FCI forbedret både sine vedtektskrav til dyrevelferd og sin avlsstrategi i retning av NKKs egne regler. NKK hadde enstemmig årsmøtevedtak om utmelding fra FCI om *"Kina-saken"* ikke hadde ført frem¹³⁹. På NKKs initiativ åpner nå FCIs avlsregler også for krysning av varianter og nært beslektede raser også uten forhåndssamtykke fra kennelklubben i rasens hjemland¹⁴⁰;
- Siden slutten av 1980-tallet har NKK driftet en database for den enkelte registrerte hunds helseopplysninger, søsken og andre slektninger som i dag er åpen og gratis tilgjengelig (Dogweb). Dogweb benyttes av både oppdrettere og kjøpere i vid utstrekning¹⁴¹;
- NKKs etiske grunnregler for avl og oppdrett inneholder blant annet minste- og maksimumsalder og maksimum antall kull periodisk og totalt for tisper, og en anbefaling om at ingen hann skal ha flere valper i sitt liv enn tilsvarende 5 % av antallet fødte valper i rasen i løpet av fem år (såkalt *"matador-avl"*). NKKs grunnregler ivaretar dyrehelsen bedre enn mange andre lands regler¹⁴²;

¹³⁷ U s 1531 og U s 2267.

¹³⁸ Vitnet Knævelsdruds erklæring - U s 1531.

¹³⁹ NKKs hovedstyreleder Martinsens forklaring i retten.

¹⁴⁰ Vitnet Indrebøs erklæring – U s 1461-62.

¹⁴¹ Blant annet vitnet Indrebøs erklæring – U s 1462.

¹⁴² Vitnet Indrebøs erklæring – U s 1464.



- Sammen med de nordiske kennelklubber har NKK tatt initiativ overfor rasedommere for å unngå eksteriøre overdrivelser på bekostning av rasens sunnhet ("*Breed Specific Instructions*" - BSI). I dag omfatter initiativet 37 risikoraser, herunder både Cavalier og Bulldog¹⁴³;
- Etter flere års arbeid møtte Cavalierklubben den engelske kennelklubb i september 2017 for å få avklart muligheten for å starte kryssavl på Cavalier¹⁴⁴. I Cavalierklubbens årsmøte 2 juni 2018 besluttet årsmøtet å likevel ikke igangsette slik kryssavl, med en firedelt begrunnelse: Nedarvingsmønsteret for SM var ikke endelig avklart, og alternative tiltak som bruk av eldre avlsdyr og avlsdyr med langtlevende stamtavle burde forsøkes først. I tillegg var situasjonen ikke mer alvorlig i Norge enn i andre land, samtidig som kryssavl ikke var igangsatt andre steder til tross for Cavalierens nær identiske arveanlegg i Norge og England, Sverige og en del andre europeiske land; og
- Begge Raseklubber har skjerpet sine avlsregler de senere år: Blant annet har Cavalierklubben hevet debutalderen fra to til tre år, og anbefalt at ingen hannhund bør ha mer enn 30 avkom før fylte fem år eller totalt mer enn ca 100 valper¹⁴⁵. Bulldogklubben har blant annet 20 mnd debutalder, ett års karantene etter to kull i løpet av et år eller keisersnitt, og avlssperre etter to keisersnitt eller BOAS grad 3. BOAS grad 2 eller 1 kan bare benyttes i avl hvis partner har grad 0, og for grad 2 kreves utvidet hjerteattest. Ingen hannhund bør ha mer enn 20 avkom i løpet av treårsperiode inkludert bruk av frossen sæd¹⁴⁶.

Etter hovedforhandlingen synes det således på det rene at Klubbene har truffet en rekke tiltak for å bedre avlspraksis på hund både generelt og særlig for Cavalier og Bulldog; både nasjonalt og i relevante internasjonale fora¹⁴⁷. Det fremstår sannsynlig at Rasenes arveanlegg og dyrehelse ville vært verre stillet uten disse tiltak.

Tingretten bemerker samtidig, at dette søksmål ikke gjelder hvem som har skyld i, har medvirket til eller på annen måte er ansvarlig for Rasenes arveanlegg i dag. Søksmålet gjelder om Rasenes arveanlegg i dag er slik at det vil være i strid med de lovfestede påbud og forbud i § 25 å avle videre på Rasene fremover.

6.5 Særlig om kryssavl

Dyrebeskyttelsen har anført at Rasene bare kan berges dersom de kryssavles med andre raser, men har verken konkretisert hvordan et eventuelt kryssavlsprosjekt skulle eller burde utformes eller gjennomføres.

¹⁴³ Vitnet Indrebøs erklæring – U s 1471-72.

¹⁴⁴ U s 686-87, jf s 935.

¹⁴⁵ Cavalierklubbens regler og retningslinjer for avl - U s 972-76.

¹⁴⁶ Bulldogklubbens etiske regler - U s 968-70.

¹⁴⁷ Så også vitne Knævelsruds tilleggserklæring – U s 2267.



Tingretten bemerker, at både vurderingen av om kryssavl av Cavalier eller Bulldog vil være i samsvar med dyrevelferdslovens avlsbestemmelse, og hvordan kryssavlen i så fall skulle utformes, faller utenfor dette søksmåls rammer.

7 Subsumpsjon: Vil fortsatt avl av Cavalier eller Bulldog være i strid med dyrevelferdslovens § 25?

7.1 Innledning

Som nærmere gjennomgått i pkt 5.4 ovenfor, finner tingretten at sakens utfall avhenger av om det er

- tilstrekkelig sannsynlig at
- tilstrekkelig mange dyr vil få
- tilstrekkelig alvorlige arvelige sykdommer ved fortsatt avl på Cavalier eller Bulldog.

Som nevnt i pkt 5.4.4 ovenfor har tingretten videre funnet at anvendelse av avlsforbudet på rasnivå forutsetter overskridelse av en minsteterskel. Ved vurderingen av minsteterskelens høyde har tingretten sett hen til

- Påkjennings-/belastningenes karakter og omfang, jf mer utførlig under pkt 7.2 for Cavalier og pkt 7.3 for Bulldog nedenfor;
- At de aktuelle påkjenninger/belastninger er påført Rasene av mennesker gjennom summen av enkeltbeslutninger tatt i avlsarbeid over omtrent 100 år eller mer. På dette punkt er det tilstrekkelig å gjenta henvisningen til
 - o professor Ladlows erklæring om at "(U)nfortunately, breeding for a particular phenotype (the wide head and flat muzzle) has resulted in accompanying diseases in many dogs which are thus essentially man-made.",¹⁴⁸ og til
 - o Landbruks- og matdepartementets oppdragsbrev av 11 juli 2019 til Mattilsynet om at "(D)et er imidlertid en kjensgjerning at avlen for enkelte hunderaser har gått i retning av stadig mer ekstreme varianter av bygningstrekk som samtidig medfører til dels store helsemessige plager."¹⁴⁹;
- At det ikke har fremkommet noen holdepunkter i saken for at de aktuelle påkjenninger/belastninger Rasene derved har blitt utsatt for er allment aksepterte; verken i den alminnelige samfunnsoppfatning eller i dyrevelferdsfaglige kretser. Tvert om har dyrevelferds-faglige miljøer i økende grad og i flere sammenhenger gitt uttrykk for at utviklingen i deler av hundeavlen går i uønsket og lovstridig retning. På dette punkt er det tilstrekkelig å vise til summen av

¹⁴⁸ U s 2273.

¹⁴⁹ U s 1504.



- Europarådets resolusjon av 10 mars 1995, som blant annet oppfordret avlsorganisasjoner for særlig katt og hund å revurdere avlsstandarder som kunne forårsake dyrevelferdsproblemer, og - hvis dette viste seg utilstrekkelig - å "... consider the possibility of prohibiting the breeding and for phasing out the exhibition and the selling of certain types or breeds when characteristics of these animals correspond to harmful defects"¹⁵⁰,
- Uttalelse fra Rådet for dyreetikk (oppnevnt av Landbruksdepartementet) av 14 november 1998, hvor det blant annet heter at "(D)et avles idag på hunderaser som har eksteriøre trekk som direkte medfører eller disponerer for sjukdom eller skade i en slik grad at det ikke kan anses å være etisk forsvarlig. Å avle slike dyr kan også være i strid med dyrevernlovens bestemmelser."¹⁵¹
- Ny uttalelse fra Rådet for dyreetikk av desember 2010, der det blant annet heter at "(F)or enkelte hunderaser har det vist seg at eksteriørtrekk nedfelt i rasestandarden disponerer for helsemessige problemer som en bør arbeide bevisst for å unngå i fremtidig avl. Eksempler på dette er kort neserygg som ofte gir pustebesvær (for eksempel mops, pekingeser og bulldog), brede og kraftige hoder som kan føre til fødselsproblemer (for eksempel bulldog og bostonterrier), ..."¹⁵²
- Statusrapporten "Dyrehelsemessige aspekter ved avl av rasehunder i Norge" av 14 desember 2015, der det blant annet heter at "(A)pparatet rundt oppdrett av rasehunder internasjonalt og nasjonalt har så langt ikke maktet verken å hindre eller stoppe en utvikling som for flere rasers vedkommende er i åpenbar konflikt med dyrenes velferd."¹⁵³
- NKKs anmodning til Mattilsynet av juni 2015 om å innføre rapportplikt på operasjoner i luftveiene forårsaket av BOAS, slik at det lettere kunne legges avlssperre på opererte dyr. Som nevnt ovenfor avsto Mattilsynet NKKs forslag,¹⁵⁴
- Cavalierklubbens initiativ mot den engelske kennelklubb mellom 2015 og september 2017 vedrørende muligheten for å starte kryssavl på Cavalier¹⁵⁵,
- Veterinærforeningens opprop av juni 2017 signert av over 1500 veterinærer mot uetisk avl av kjæledyr der Cavalierens skallestørrelse ble særlig fremhevet¹⁵⁶, og
- Departementets oppdragsbrev til Mattilsynet av 11 juli 2019, der det heter å være "en kjensgjerning at avlen for enkelte hunderaser har gått i retning av stadig mer ekstreme varianter av bygningstrekk som samtidig medfører til dels store helsemessige plager."¹⁵⁷;

og

¹⁵⁰ U s 841-50, særlig s 848.

¹⁵¹ U s 350-57.

¹⁵² U s 359-70, sitat fra U s 362.

¹⁵³ U s 399-422, utarbeidet av veterinærene Sjetne Lund, Rootwelt og Grøndahl ved Institutt for sports- og familiedyrmedisin, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet på initiativ av Dyrebeskyttelsen Norge Oslo og Akershus. Sitat hentet fra U s 412.

¹⁵⁴ Gjengitt i U s 1465-66.

¹⁵⁵ U s 686-87, jf s 935.

¹⁵⁶ U s 423-27.

¹⁵⁷ U s 1504.



- At formålet med å utsette Rasene for de aktuelle påkjenninger/belastninger verken kan rettfærdiggjøres i hensynet til arts mangfoldets opprettholdelse; hensynet til økonomiske interesser; hensynet til ivaretagelse av mat- og ernæringsikkerhet; eller hensynet til ivaretagelse av særlige samfunnsmessig verdifulle funksjoner. Både Cavalier og Bulldog er rene familie- og selskaphunder, med tilhørende sosiale og psykiske verdier for sine eiere, husstandsmedlemmer mv. Slike verdier er langt fra uvesentlige. Men de kan ikke veie tyngre enn dyrevelferdslovens sentrale premiss om at *"dyr har egenverdi i tillegg til å ha nytteverdi for mennesket."*¹⁵⁸ På dette punkt viser tingretten også til vurderingen til vitnet Knævelsrud fra Mattilsynet om at *"(D)ersom vi ikke hadde hatt brachycephale hunder i dag, men en slik hund plutselig ble født som følge av en mutasjon, er det imidlertid sannsynlig at videre avl på egenskapen ville blitt vurdert å være i strid med dvl § 25 og dermed forbudt."*¹⁵⁹

Som nærmere beskrevet i pkt 5.4.4 ovenfor er det ikke noe beskyttet eller selvstendig hensyn etter dyrevelferdsloven at avlen skal opprettholde en hunderases "renhet", selv om dette måtte være en organisasjonsrettslig forpliktelse for medlemmer av Rasehundklubbene og NKK. Ved eventuell motstrid går imidlertid dyrevelferdslovens påbud og forbud om avl foran eventuelle private og frivillige organisasjonsforpliktelser.

Etter dette ser tingretten nærmere på de aktuelle påkjenninger og belastninger som Rasene utsettes for gjennom fortsatt avl.

7.2 Særlig om Cavalier

7.2.1 CM

Tingretten finner kvalifisert sannsynlig at praktisk talt alle norske Cavalierer i dag har arveanlegg som fører til CM. De får derved en hodeskalle som ikke har tilstrekkelig plass til hjernen og ryggmargens øvre del. Professor Rusbridge sammenlignet dette med å forsøke å tvinge alle føtter i størrelse 9 inn i en størrelse 7 sko. Etter tingrettens syn innebærer allerede CM at Cavalierens arveanlegg er endret gjennom tidligere avl *"slik at de påvirker dyrs fysiske og mentale funksjoner negativt"*, jf § 25 annet ledd bokstav a. Etter tingrettens syn vekk det også *"allmenne etiske reaksjoner"* at mennesker gjennom avl for å oppnå et utseende vi finner søtere og penere har påført Cavalieren en skalle uten tilstrekkelig plass for hjernen, og på tvers av dagjeldende "korrekt" hodeform. En mulig historisk parallell på dette punkt kan kanskje finnes i dagens bedømmelse av den kinesiske skikk om å binde eller snøre opp små pikers føtter, for å forme disse til små *"lotusføtter"*. Skikken var utbredt i Kina og sprang ut av et skjønnhetsideal hvis utbredelse vekslet med region og sosial stand i ca 1000 år fra omtrent år 900 e Kr¹⁶⁰. Skikken antas i dag utryddet, og er straffbar som barnemishandling.

¹⁵⁸ Proposisjonen s 7 – JU s 297.

¹⁵⁹ U s 1528.

¹⁶⁰ Jf https://en.wikipedia.org/wiki/Foot_binding.



En troverdig test for hvilke gener som medfører CM mangler, og kan heller ikke påregnes utviklet. Det foreligger heller ingen kjente forsøk på å avle CM bort fra Cavalieren – tvert om ble et påtenkt kryssavlsprosjekt enstemmig stanset i Cavalierklubbens årsmøte i juni 2018¹⁶¹. Allerede eksistensen av CM i alle Cavalierers arveanlegg innebærer at rasen ikke skal brukes i videre avl etter dyrevelferdsloven § 25 tredje ledd.

I tillegg kommer at mellom 15 og 20 % av sannsynligvis også norske Cavalierer i tillegg utvikler CM-P, som på en smertefull måte reduserer dyrets mulighet til å utøve naturlig atferd i strid med § 25 annet ledd bokstav b. For denne gruppen av Cavalierer vil alle tre alternativer i § 25 annet ledd være oppfylt. Fordi det ikke kan predikeres hvilke av individene med CM som utvikler CM-P, vil det forhold at mellom hver femte og sjette valp eller 15-20 % vil få CM-P være tilstrekkelig til at Cavalier i henhold til dyrevelferdslovens forsiktighetsprinsipp ikke skal brukes i videre avl, jf § 25 tredje ledd og pkt 5.4.5 ovenfor.

7.2.2 SM

I tillegg medfører Cavalierens arvelig forminskede hodeskalle betydelig økt risiko for SM. Ved fylte ett år har ca 25 % eller hver fjerde Cavalier utviklet SM. Fire år senere har andelen økt til 70 %. De siste 30 % unngår imidlertid tilstanden.

SM gir ikke kliniske symptomer for alle berørte individer, og symptomene varierer i alvorsgrad, jf pkt 6.2.2 ovenfor. Over halvparten får imidlertid symptomer som fantomkløe eller uttrykker smerte når de løftes eller klappes, og ca 22 % får "*alvorlige kliniske symptomer*".

Tingretten finner at Cavalierens arveanlegg må sies å være endret gjennom denne arvelige overhyppighet av SM. Endringen påvirker dyrs fysiske eller mentale funksjoner negativt, jf § 25 annet ledd bokstav a. For de 22 % som får "*alvorlige kliniske symptomer*" reduseres også dyrets mulighet til å utøve naturlig atferd som å bevege seg, jf § 25 annet ledd bokstav b. For disse 22 % vil det etter rettens syn i tillegg vekke "*allmenne etiske reaksjoner*" at resultatet av menneskers avl på tvers av dagjeldende "*korrekte*" hodeform har gjort Cavalierens hode for lite for hjernen dens, fordi vi synes hunden da ser søtere og penere ut, jf § 25 annet ledd bokstav c. Cavalierer som bærer SM i sine arveanlegg skal da ikke brukes i videre avl etter § 25 tredje ledd.

Samtidig er det mest sannsynlig at ikke alle Cavalierer bærer anlegg for SM i genene. For hunder uten SM hadde 70 % foreldre som begge var fri for SM. Motsatt er det 92 % sannsynlig at også valpene får SM om begge foreldre har SM.¹⁶² Hvis bare en av foreldrene er fri for SM er det 77 % sannsynlig at avkommet vil få SM.

¹⁶¹ U s 686-87.

¹⁶² Professor Rusbridge' erklæring – U s 1443.



Tingretten finner mest sannsynlig at arvelig risiko for å utvikle SM vil kunne reduseres noe i Cavalier over tid, forutsatt at både

- rimeligere og bedre kartleggingsverktøy utvikles for SM og gjøres allment tilgjengelig;
- alle Cavalierere som inngår i norsk avl kartlegges – også de som er bosatt i utlandet; og
- testresultatene avgjør hvilke individer som inngår i avlen.

Ingen av disse tre forutsetninger er oppfylt i dag. Det er heller ikke sannsynlighetsovervekt for at noen av forutsetningene vil kunne oppfylles innen rimelig tid. I tillegg er eksisterende MRI-diagnostikk økonomisk prohibitiv i bruk gitt dagens valpepriser, samtidig som det er en begrenset populasjon av Cavalierere som er genetisk frie for SM i dag. Tilgjengelig populasjon for videre avl reduseres ytterligere om man fra dette utvalg også tar ut bærere av MMVD, jf pkt 7.2.3 nedenfor.

Dertil klargjør dyrevelferdslovens forarbeider at avlsbestemmelsen forbyr avl på dyr med uheldige egenskaper, selv om både formålet med avlen er å fjerne de uønskede egenskapene og resultatet av avlsstoppen vil være at rasen dør ut¹⁶³.

Tingretten finner etter dette, at også tilstedeværelsen av SM i Cavalierens arveanlegg er til selvstendig hinder for videre avl på rasen etter dyrevelferdsloven § 25 tredje, jf annet ledd.

7.2.3 MMVD

Det er svært sannsynlig at alle Cavalierere utvikler MMVD før eller siden i løpet av 10 år, om hunden ikke dør av noe annet tidligere. MMVD gir nedsatt hjertefunksjon og risiko for å utvikle hjertesvikt med sirkulasjonsforstyrrelser, hvilket påvirker dyrets fysiske eller mentale funksjoner negativt. Forutsatt god oppfølging av veterinær og etter hvert hensiktsmessig medisinerings kan klaffesykdommen holdes under kontroll og hunden forbli klinisk uanfektet i ca 1200 dager eller drøye tre år (medianverdi). Etter denne prekliniske fase vil imidlertid dyret være vesentlig negativt påvirket i dyrevelferdslovens forstand, også med hensiktsmessig medisinsk behandling.

Tingretten er enig med vitnet Vatne i at en Cavalier med en kortvarig og sent debuterende ventrikulær klaffesykdom som kan medisineres vil ha bedre dyrevelferd enn eksempelvis en Bulldog med BOAS-gradering 3 som må kjempe for å få nok luft til å puste hele livet¹⁶⁴. Samtidig er det verken avgjørende eller relevant etter dyrevelferdsloven § 25 annet og tredje ledd om et annet dyr eller en annen rase har en annen tilstand som er enda verre.

MMVD antas genetisk knyttet til et polygenetisk mønster med terskelvirkning, samtidig som et genetisk kartleggingsverktøy mangler. I preklinisk fase lar tilstanden seg diagnostisere gjennom auskultasjon (stetoskop-undersøkelse) eller ultralyd. Ved å gjennomføre tiltak som hever debutalder for bruk i avl til tre år og avlssperre på hunder

¹⁶³ Proposisjonen s 70 – JU s 370-71.

¹⁶⁴ Vitnet Vagnes erklæring – U s 2262 siste avsnitt.



med utviklet bilyd synes mest sannsynlig at Cavalieren vil kunne utvikle MMVD senere i livet. Slike tiltak er i dag iverksatt gjennom Cavalierklubben og NKK.

Imidlertid klargjør dyrevelferdslovens forarbeider at avlsbestemmelsen forbyr avl på dyr med uheldige egenskaper, selv om både formålet med avlen er å fjerne de uønskede egenskapene og resultatet av avlsstoppen vil være at rasen dør ut¹⁶⁵. Tingretten finner således, at også tilstedeværelsen av MMVD i Cavalierens arveanlegg på dagens nivå er til hinder for videre avl på rasen etter dyrevelferdsloven § 25 tredje, jf annet ledd.

7.3 Særlig om Bulldog

Alle Bulldoger har en brachycephal hodeform som følge av langvarig avl. Det er ingen tvil om at Bulldogens brachycephale arveanlegg over tid har endret dyrenes fysiske eller mentale funksjoner negativt, jf § 25 annet ledd bokstav a. Mattilsynet ved vitne Knævelsrud ga som alt nevnt uttrykk for at dersom en brachycephal hund hadde oppstått plutselig ved mutasjon uten forutgående avlsarbeid, ville videre avl på egenskapen vært i strid med § 25¹⁶⁶.

I saken er særlig fremhevet to tilstander, som begge springer helt eller delvis ut av Bulldogens brachycephale arveanlegg:

7.3.1 BOAS

BOAS er en tilstand hos brachycephale hunder som kjennetegnes av at de sliter med å få nok oksygen. Dette skyldes flere faktorer, som trange nesebor, sammenklemming av nesehulens bein- og bløtvev på grunn av den forkortede snuten, og anatomiske endringer i strupen/svelget, ofte en lang bløt gane. Det er som gjennomgått ovenfor utviklet en gradering av BOAS etter alvorlighetsgrad fra grad 0 til grad 3. Tilstanden forverres ofte over tid. Samtidig kan slanking og mosjon også minske symptomene etter symptomdebut. Vitnet Ladlow opplyser at "(A)lthough there is a perception from some veterinary professionals that all brachycephalic dogs are affected to some extent, we have seen dogs from the extreme brachycephalic breeds that have no upper airway noise and normal exercise tolerance."¹⁶⁷ Slike hunder gis BOAS-gradering 0, jf nedenfor.

Ladlow forklarer samme sted at hennes BOAS-test er innrettet for å

"... expose those animals that are teetering on the edge of obstruction when calm and firmly tipped into 'affected' once stressed. Exercise tests also reveal clinical signs in those dogs that only have respiratory noise when mouth breathing (often the long but not particularly thickened soft palates) after switching from nasal breathing in the consult room."

Et tallmessig viktig spørsmål i saken vil være om Bulldog med BOAS-gradering 1 har redusert "mulighet til å utøve naturlig atferd" etter § 25 annet ledd b; eller om slike hunder

¹⁶⁵ Proposisjonen s 70 – JU s 370-71.

¹⁶⁶ U s 1528.

¹⁶⁷ U s 2274.



har "arveanlegg (som) påvirker ... fysiske eller mentale funksjoner negativt" etter § 25 annet ledd bokstav a. Lovteksten spør således egentlig verken om hunder med BOAS grad 1

- er "friske", "klinisk normale" eller viser "kliniske symptomer på obstruksjon av luftveiene", jf vitnet Solbak¹⁶⁸; eller
- er "clinically affected" eller har "dyrevelferdsmessige signifikante plager av sykdommen sin", jf vitnene Ladlow og Indrebø¹⁶⁹.

BOAS-gradering 1 omfatter hunder som i ubelastet tilstand har "mild snorking (stertori [dvs hørbar og anstrengt pust som oppstår bak i halsen]) og/eller moderat intermitterende (dvs periodevis eller vekslende) nasal snorking når den smuser", men verken pesing eller inspiratorisk anstrengelse (dvs anstrengt pust som krever muskelbruk).

Etter at hunden har vært belastet gjennom å gå 321 meter i løpet av tre minutter, omfatter grad 1 hunder som har "mild snorking (stertori) og/eller moderat intermitterende nasal snorking når den smuser og/eller intermitterende mild snorking når den peser" og inntil "mild inspiratorisk anstrengelse", men uten å få verken dyspne (opplevelse av å ikke få puste), cyanose (blåfarget hud eller slimhinner pga for lavt oksygeninnhold i blodet) eller synkope (besvimelse). Både vitnene Ladlow og Bulldogklubbens nestleder Holen forklarte at symptomer forenlig med grad 1 bare kan oppdages ved hjelp av stetoskop og ikke ved det blotte øre.

Som nevnt i pkt 5.4.1 ovenfor, viser lovteksten i dyrevelferdsloven § 23 om dyrs levestandard at både "stimulerende aktiviteter, bevegelse og hvile" antakelig inngår som delementer i lovens begrep "naturlig adferd", som også nyttes i avlsbestemmelsen i § 25. Etter tingrettens vurdering er det kvalifisert sannsynlig at en hund som påfører seg selv mild snorking og forhøyd muskelbruk for å puste etter å ha gått 321 meter på tre minutter, derved vil oppleve redusert mulighet for å utøve naturlig adferd som bevegelse. Ved vurderingen av hvilken bevegelses-varighet og -intensitet som vil være naturlig for en Bulldog, ligger det nær å ta utgangspunkt i at rasen for 200 år siden ble benyttet i oksekamp, og deretter til å delta i jakt på ville okser ved å bite seg fast i oksens nese¹⁷⁰.

Dagens BOAS- målestokk er bygget på hundens evne til å gå ca 100 meter/minutt i tre minutter, eller i 12 minutter som i Nederland. Målestokken er da innrettet på å skille mellom alvorlig og mindre alvorlig rammede dyr innenfor rasen; ikke på å treffe terskelen

¹⁶⁸ U s 1404, s 1408

¹⁶⁹ U s 2275 og U s 1521.

¹⁷⁰ Kilde: <https://en.wikipedia.org/wiki/Bulldog>. Her opplyses med videre henvisning til <https://www.vettimes.co.uk/news/dutch-to-crack-down-on-breeding-of-dogs-with-too-short-snouts/> at den nederlandske regjering pr 31. mai 2019 besluttet å håndheve et avlsforbud for hunderaser med snute kortere enn en tredel av skallen vedtatt allerede fem år tidligere i 2014. Forbudet omfattet ca 20 raser, inkludert Bulldog, fransk bulldog og mops. Samme år vedtok den nederlandske kennelklubb et aviskrav om at en bulldog etter å ha gått 1 000 m på 12 minutter (dvs 83 m/minutt i gjennomsnitt), gjenvant ordinær kroppstemperatur og puls i løpet av de neste 15 minutter.



etter den norske dyrevelferdslovs avlsbestemmelse. Som nevnt avslutningsvis i pkt 5.4.4 ovenfor, legger ikke dyrevelferdslovens avlsbestemmelse selvstendig vekt på om "*raserenhet*" opprettholdes.

Som nevnt avslutningsvis i pkt 5.4.1 ovenfor, er det heller ikke holdepunkter i dyrevelferdsloven eller dens forarbeider for at § 25 bare retter seg mot endringer i arveanlegg eller reduksjoner i muligheten til å utøve naturlig atferd som har inntruffet etter at dyrevelferdsloven trådte i kraft 1 januar 2010. Tvert om tilsikter dyrevelferdsloven etter sine forarbeider å skjerpe kravene til dyrevelferd sammenlignet med hva som var ansett riktig tidligere, og også å tilpasse kravene i samsvar med samfunnets til enhver tid gjeldende etiske normer for dyrehold¹⁷¹. Endelig var det lovgivers mening at dyrevelferdsloven skal være i forkant av utviklingen internasjonalt.

Tingrettens konklusjon er at avlen også for Bulldog med BOAS-grad 1 har redusert avkommets mulighet til å utøve en for rasen naturlig adferd i strid med § 25 annet ledd bokstav b. Bulldog med BOAS-grad 1 eller høyere må også sies å ha fått påvirket sine fysiske og mentale funksjoner negativt gjennom endrete arveanlegg, jf § 25 annet ledd bokstav a. Det følger da av § 25 tredje ledd at heller ikke Bulldog med BOAS-gradering 1 eller høyere kan brukes i videre avl i Norge. Dette omfatter mest sannsynlig mellom 70 og 85 % av alle norske Bulldoger.

Bulldog med BOAS-grad 0 finnes å ha opprettholdt sin mulighet til å utøve naturlig atferd, selv om dens pustekapasitet er langt dårligere enn for ikke-brachycephale hunderaser. Det finnes imidlertid ingen gentest som kan vise hvilke avls-dyr som ikke har "*BOAS-gener*" i sine arveanlegg. Påbudet i § 25 første ledd om "*robuste dyr*" forbyr bruk av avlsdyr som bærer uheldige gener også der avlsdyra selv er funksjonsfriske, jf pkt 5.4.1 ovenfor. Videre klargjør Proposisjonen at avl som påvirker dyrets funksjoner negativt vil være lovstridig også der avlen har til hensikt å avle bort uheldige egenskaper over tid¹⁷².

Tingretten finner etter dette, at genene som påfører avkommet BOAS dominerer Bulldogs arveanlegg i dag i en slik grad at videre avl på Bulldog rammes av forbudet i dyrevelferdsloven § 25 tredje, jf annet og første ledd.

7.3.2 Keisersnitt

Det inngår i en hunds "*fysiske funksjoner og naturlige adferd*" å føde valper naturlig. Hos enkelthunder i enhver rase vil det kunne oppstå komplikasjoner som fører til keisersnitt. Hos Bulldog er imidlertid keisersnitt vanlig. Omtrent 70 % eller mer av norske Bulldoger født de siste 10 år har blitt forløst med keisersnitt; enten planlagt eller hastekeisersnitt. For engelske Bulldoger ble 86 % forløst ved keisersnitt i perioden 2000-2010.

¹⁷¹ Innstillingen s 41 – JU s 271, jf Proposisjonen s 7 – JU s 297.

¹⁷² Proposisjonen s 70 – JU s 370-71.



Keisersnittandelen i Norge har forblitt høy, selv om NKK har motarbeidet planlagte keisersnitt i mange år. Ganske mange Bulldoger som har forsøkt å føde naturlig, har måttet benytte hastekeisersnitt med tilhørende økt helserisiko og stressbelastning fordi de likevel ikke lyktes å føde naturlig.

Tingretten finner mest sannsynlig at Bulldogs arveanlegg har redusert rasens mulighet til å føde naturlig i strid med § 25 annet ledd bokstav b. Rasens genetisk betingede manglende evne til å føde naturlig er en selvstendig grunn til at Bulldog ikke skal brukes i videre avl etter dyrevelferdsloven § 25 tredje ledd.

7.4 Minsteterskelen for avl er overskredet på rasenivå

Etter en samlet vurdering av alvoret i og utbredelsen av de påkjenninger og belastninger som er gjennomgått i pkt 7.2 og 7.3 ovenfor, finner tingretten at både Cavalier og Bulldog overskrider minsteterskelen for lovlig avl på rasenivå etter dyrevelferdsloven § 25.

Dyrebeskyttelsens fastsettelsessøksmål fører således frem for tingretten.

7.5 Konsekvensbetraktningers og andre reelle hensyns betydning for subsumpsjonen

De saksøkte har anført ulike reelle hensyn til støtte for sin frifinnelsespåstand. Anførselene har særlig bygget på at en dom i samsvar med Dyrebeskyttelsens påstand vil svekke og ikke styrke hunders dyrevelferd i Norge på flere måter og i strid med både dyrevelferdslovens formål i § 1 og generalklausulen i § 3. En dom i samsvar med tingrettens resultat er således anført å ville medføre både

- Avgrensningsvansker – hvilke andre raser enn Cavalier og Bulldog omfattes av avlsforbudet i § 25 tredje ledd? Avgrensningsvanskene påstås dels å svekke forutsigbarheten for og å true virksomheten til både NKK, mange andre raschundklubber enn de for Cavalier og Bulldog, og et stort antall oppdrettere spredt over hele landet. I tillegg anføres at domstolene i så fall må påregne å bli oversvømmet av en rekke nye og ressurskrevende søksmål vedrørende avl av andre hunde- eller dyreraser;
- Håndhevingsvansker, eksempelvis knyttet til¹⁷³
 - o Hvilke egenskaper omfattes av et avlsforbud og/eller forbud mot hold av hund med disse egenskaper?
 - o Hvilke raser skal vært forbudt?
 - o Hva med blandingsraser?
 - o Hva vil handlingsalternativene være overfor hunder av eventuelt ulovlige raser? Avlivning? Kastrering/sterilisering? Avlsforbud?
 - o Hvordan skal et slikt forbud håndheves? og

¹⁷³ I det vesentlige hentet fra vitnet Knævelsruds erklæring – U s 1530.



- Hva med turister eller midlertidig arbeidssøkende fra EØS-land som medbringer hund av forbudt rase? Hva om den medbrakte hund er drektig og føder i Norge? etc;

og

- Konsekvensene og ringvirkningene dersom fremtidig avl på Rasene flyttes helt ut av Norge, eller i alle fall ut av de norske Klubbers innflytelses- og veiledningsområde; samtidig som både Cavalier og Bulldog fortsatt er populære og etterspurte raser i Norge. Resultatet vil i så fall ventelig bli en kombinasjon av økt import av større dyrehelseproblemer fra utlandet enn vi alt har i dag; økt uorganisert avl av Rasene i Norge i strid med forbudet i § 25 tredje ledd; og et tilhørende bortfall og svekkelse av dagens kontroll og dyrehelsfremmende arbeid og veiledning som gis gjennom de frivillige Ras hundklubber og NKK. Svekkelsen vil sette arbeidet for bedret dyrehelse tilbake både nasjonalt og ikke minst internasjonalt der NKK og de andre skandinaviske kennelklubber fyller en pådriverrolle overfor FCI og andre land.

Tingretten peker på at saken gjelder fastsettelse av om avl av Rasene er i strid med dyrevelferdsloven § 25, samt forbud mot fortsatt avl for Oppdretterne. Det er verken påstått forbud mot hold, import eller omsetning av noen av Rasene. Tilsynsmyndighet etter dyrevelferdsloven § 30 er Mattilsynet, ikke den dømmende statsmakt.

For de gjenværende anførsler i dette punkt bemerkes at man i rettskildelæren drøfter i hvilken grad domstolene kan, bør eller skal fravike eller tolke innskrenkende en lovtekst med lovforarbeider på grunnlag av overveielser om at resultatet i så fall vil stride mot lovens eller lovgivers uttalte eller antatte formål eller ønske. Etter tingrettens syn kommer ikke denne problemstilling på spissen i saken her:

Stortinget har – etter forutgående behandling av en prinsipiell og vidtrekkende Dyrevelferdsmelding basert på en ny etisk plattform, og etter utsendelse av forutgående Høringsnotat til ny lov som begge fikk bred støtte – vedtatt en dyrevelferdslov tuftet på en bevisst forsterket prioritering av hensynet til dyrs helse og velferd, og på et ønske om at den norske lovregulering skal være ledende i verdenssammenheng også i fremtiden. Så langt tingretten kan se var dyrevelferdslovens ambisiøse, etiske og prinsipielle prioriteringer og nydannelser ikke politisk omstridt ved lovbehandlingen.

Etter lovens ikrafttreden for 12 år siden har ikke avlsbestemmelsen blitt prøvd av domstolene, før i saken her. Tingretten kan ikke utelukke at domsresultatet vil kunne aktualisere i alle fall enkelte av de reelle hensyn og konsekvensbetraktninger de saksøkte har gjort gjeldende. Samtidig finner tingretten det klart, at avveiningen mellom dyrevelferdslovens og lovforarbeidens artikulerte forbud, påbud og prioriteringer på den ene side, og de mulige konsekvenser av at loven gjennomføres som vedtatt på den annen



side, primært må tilligge lovgiver selv – eksempelvis gjennom eventuell ny lovgivning eller gjennom forskrifter i samsvar med prinsippene i § 25, jf bestemmelsens fjerde ledd.

8 Sakskostnader

Dyrebeskyttelsen har vunnet søksmålet fullt ut eller i det vesentlige, og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 (1) krav på full erstatning for sine rimelige, nødvendige og forholdsmessige sakskostnader fra motparten.

Etter unntaksregelen i § 20-2 (3) kan likevel retten fritta den tapende part for omkostningsansvaret helt eller delvis hvis "*tungtveiende grunner gjør det rimelig.*" Lovteksten konkretiserer i bokstav a- c rimelighetsgrunner som det i så fall særlig skal legges vekt på. Samtidig er oppregningen verken uttømmende eller avgjørende – avgjørende er om det foreligger tilstrekkelig tungtveiende rimelighetsgrunner til å lempe på omkostningsansvaret helt eller i alle fall delvis i den foreliggende sak. Den klare og tallmessig dominerende hovedregel er – og skal være – at den vinnende part får dekket sine rimelige, nødvendige og forholdsmessige sakskostnader av den tapende part.

Saken har reist prinsipielle rettsspørsmål, som ikke har vært avklart for domstolene tidligere. Især for Høyesterett tillegges dette moment ofte atskillig vekt, og i så fall gjerne med virkning for omkostningene også i tidligere instanser.

Behovet for rettslig avklaring har vært særlig sterkt i saken her som følge av både hundeavlens fragmenterte og sammensatte aktørbilde beskrevet i pkt 6.4.2 ovenfor, som kan synes å ha ført til både ansvarspulverisering, handlingsunnlåte og en opplevd maktesløshet hos flere enkeltaktører; og

- aktørenes selvopplevde handlingsbegrensninger som beskrevet i pkt 6.4.3 ovenfor, som følge av de mulige dyrevelferdsmessige konsekvenser av en antatt frykt for at den enkelte hundekjøper og/eller oppdretter vil kunne oppleve en håndheving av dyrevelferdsloven som vedtatt som for rigorøs, uten tilstrekkelig legitimitet eller forankring, eller i alle fall som for vidtrekkende eller uforholdsmessig i sine konkrete konsekvenser på individnivå. En slik frykt kan neppe avskrives som helt grunnløs, jf reaksjonene på DKKs strenge registreringsrestriksjoner omtalt i pkt 6.4.3 ovenfor, og den faktiske avlsutvikling av Cavalierens skalle- og snuteform på tvers av gjeldende vedtatt rasestandard illustrert i pkt 6.2.1 ovenfor.

I tillegg legger tingretten atskillig vekt på at de toneangivende parter på begge søksmålets sider er ideelle, frivillige medlemsorganisasjoner med langt på vei beslektet formål, og samtidig begrensede økonomiske ressurser. I handling synes NKK og Rasehundklubbene å ha bidratt på en initierende og innholdsmessig god måte over lang tid for å realisere



partenes og dyrevelferdslovens sammenfallende formål, jf eksempellisten i pkt 6.4.4 ovenfor.

Endelig har Dyrebeskyttelsen understreket at søksmålet ble rettet mot de Saksøkte av prosess tekniske grunner;¹⁷⁴ ikke fordi de Saksøkte er særskilt å bebreide eller har skyld eller ansvar for handlinger eller unnlater i sitt avlsarbeid. Dette gjelder også for de saksøkte Oppdrettere, som erkjennes å representere "*best practice*" innen norsk avl av Rasene, og som i all hovedsak er privatpersoner som har drevet "*hobbyavl*" på ideelt grunnlag innenfor begrensede økonomiske rammer. Det ville vært noe av et paradoks, om et nødvendig rettshåndhevelsessøksmål skulle medføre at det frivillige hundeklubbvesen skulle måtte innstille sin virksomhet, og/eller at samvittighetsfulle hobby-oppdrettere skulle gå personlig konkurs som følge av behovet for avklaring av avlsbestemmelsens rettslige innhold og rekkevidde.

Etter en samlet vurdering har tingretten kommet til at tungtveiende grunner her gjør det rimelig at saks kostnader ikke tilkjennes overhodet, jf tvisteloven § 20-2 (3).

Dommen er enstemmig.

Dommen er ikke avsagt innen lovens frist på fire uker, jf tvisteloven § 19-4 (5). Grunnen er en kombinasjon av sakens omfang, nødvendigheten av å reassumere saken skriftlig etter tvisteloven § 9-17 (2), og mellomliggende berammelser i andre saker.

¹⁷⁴ Knyttet til kravet om "*rettslig interesse*" i tvisteloven § 1-3 (2).



DOMSSLUTNING

Overfor Norsk Kennel Klub:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Norsk Bulldog Klubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor Norsk Cavalierklubb:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.
2. Inger Pettersen, Liv-Anne Klubben og Christel Hagen forbys å avle hunderasen cavalier king charles spaniel.

Overfor Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander:

1. Det er i strid med dyrevelferdsloven § 25 første, annet og tredje ledd å avle hunderasen engelsk bulldogg.
2. Lena Haugland, Liss Bodil Olsen og Jorunn Rosander forhys å avle hunderasen engelsk bulldogg.

Overfor alle saksøkte:

1. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Retten hevet

Per Kaare Nerdrum



Katja Nilsson

Cecilie Marie Mejdell

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.

